

B. d. M. 3.

115

Niilo Liakka

Kirjastoasiasta

Mietteitä ja esityksiä

Poistettu SKS:n kirjaston kokoelmista

(S.H.)

Tohtori A. A. Granfelt.

* 26. 7. 1846.

N:o 28190

KIRJASTOASIESTA

MIETTEITÄ JA ESITYKSIÄ

KIRJOITTANUT
NIILO LIAKKA

KANSANVALISTUSSEURAN TOIMITUKSIA 173

**Painettu 1916
Raittiuskansan
Kirjapainossa
Helsingissä**

Tohtori A. A. Granfeltille

hän^{en} 70-vuotispäivän^{ensä} 26. heinäk. 1916.

Kansanvalistusseura katsoo parhaiten kunnioittavansa Teitä, monivuotista innokasta toimihenkilö^{än}sä, merkkipäivänne johdosta tekemällä tunnetuiksi ja mikäli mahdollista edistämällä niitä aatteita, joita Te tarmolla ja menestyksellä olette pitkän työpäivänne kestäessä uskollisesti palvellut.

Niistä KVS:n toiminta-aloista, joilla Te olette joko aivan uuden uran uurtanut tahi entisiä vakoja syventänyt, on ensi sijassa mainittava kirjastoala. Yleisten kirjastojen alkuja on maassamme ollut jo ennen Teidän aikaanne, mutta Te olette kuitenkin etusijassa mainittava varsinaisen suomalaisen kirjastoliikkeen herättäjänä. Teidän huolenpidostanne ja henkilökohtaisella työllänne KVS on voinut tarjota yleisille kirjastoille apua ja tukea. Te olette laatinut ensimmäiset yleiset kirjaluettelot näitä kirjastoja varten ja järjestänyt kirjojen ynnä muiden kirjastotarpeiden välityksen kirjastoihin. Te olette antanut kirjastonhoitajille opastusta ja Teidän Opas kansakirjastojen hoidossa on laskenut perustuksen suomenkieliselle kirjastokirjallisuudelle. Kokoamalla kirjastasian harrastajia yhteistyöhön olette vahvistanut tätä valistuspärintöä.

Kaikkien näiden ajan edellytyksiin mukautuvien toimien taustana on Teillä ollut korkea käsitys yleisen kirjaston sivistyksellisestä tehtävästä. Tätä kirjasta kaunistaa kaksi Suomen maalaiskunnan kirjaston kangastuskuvaa, jotka ovat Teidän sielunne silmiin nousseet kansamme valistuksellisen kehityksen vastaiselta kukoistuskaudelta. Kansanvalistusseura tuntee vakaaksi velvollisuudeksensa osaltansa voimiensa ja varojensa mukaan edelleenkin toimia näiden Teidän viittomienne päämäärien saavuttamiseksi. Merkkipäivänne johdosta Seura lähettää tämän kirjastotoimen virkistämistä tarkottavan kirjasen kaikkiin maamme yleisiin kirjastoihin.

Toivottaessansa Teille vielä pitkää iltapuhdetta jalojen harrastustenne edistämiseksi pyytää edelleenkin saada pysyvä entiseen ystävyteenne sulkeutuneena

Kansanvalistusseura.

Kirjat.

Kirjasto on aarreaitta, merkillisin, mitä ihmiset ovat rakentaneet. Ei Ranskan eikä Englannin valtiopankkiin kätke sellaista aartehistoa, kuin suuri kirjasto, — Brittiläisen museon kirjasto tahi Parisin kansalliskirjasto, tahi vaikkapa vain Helsingin yliopiston kirjasto. Näissä suurissa kirjakokoelmissa säilyy suurin osa ihmiskunnan henkistä pääomaa, vuosituhansien kuluessa koottua ja kartutettua.

Jokainen kirja on tiivis henkisen voiman säilyttäjä. Niinkuin kivihiilen kappale tahi timanttipala kätkee auringonlämpöä vuosituhansien takaa, niin myöskin kirjat kätkevät ihmisellistä elämänlämpöä varsinkin historian kesäkausilta, niiltä ihmiskunnan elämän jaksoilta, jotka ovat olleet voimallisen kasvun hedelmällisiä aikoja. Auringonlämpö säilyy puussa ja turpeessa ja kivihiilessä. Mutta elämän tulta tallettavat kirjat, alkaen assyrialaisista savitauluista tahi egyptiläisistä papyrus- tahi vähäaasialaisista pergamenttikääröistä nykyajan valkolehtisiin koneella painettuihin kirjoihin.

Minkä työn takainen onkaan ollut yksin kirjaimilla kirjoittamisen taidon keksiminen ja kirjapainotaito. Mikä määrä ihmisneroa onkaan pelkästään painetuissa kirjaimissa. Ja siihen lisäksi ne ajatukset ja tunteet ja kuvitelmat,

joita näiden merkkien kautta säilytetään sukupolvesta sukupolveen, lähetetään maasta toiseen, joita yhä useammat ihmiset jakavat keskenänsä ilman että aarteet siitä jakamisesta vähäkään vähenevät. On kirjoja, niinkuin raamattu ja parhaiden runoilijain ja ajattelijain teokset, joiden ääressä alati kasvava osa ihmiskuntaa lämmittelekse, niinkuin yhteisen leirivalkean ääressä, ja joita aina kuljetaan mukana elämän teillä.

Nämä kirjat, juuri parhaat, merkillisimmät, kaikkein arvokkaimmat kirjat, voivat olla joka kaupungin ja maalaiskunnan yleisessä kirjastossa; joitakin harvoja niistä on joka talossa ja mökissäkin; kirjoja, joissa on valoa ja lämpöä ja voimaa, selvän ajatuksen valoa, tunteen sydämellisyyttä ja lämpöä, lujan tahdon voimaa. Lukijasta riippuu, osaako hän virittää sen tulen, mikä on kätkeytyneenä nerokkaaseen kirjaan. Hänen täytyy puhaltaa hiiliin saadaksensa ne hehkumaan; hänen täytyy antaa jonkun verran omaa tultansa saadaksensa osan muiden tulesta. Jota enemmän hän voi antaa, sitä enemmän hän saa. Jos hän ei ole oikealla tuulella tahi on välittämätön, ei kirjan tekijäkään välitä hänestä. Mutta jos hän antautuu lukemaan koko sielullansa, niin hän voi päästä kirjain kautta seurustelemaan kaikkien aikojen suurimpien henkien kanssa. Hän voi elää paremmassa kuin kuninkaallisessa seurassa. Nerot ovat hänen ystäviänsä. Hän voi tavata heitä, milloin vain haluaa, voi jättää heidät, kun mielensä tekee. Kirjoissa hän tapaa ne aina kotona parhaina hetkinänsä, heidän elämänsä rikkaimpina hetkinä. Hän tapaa heidät sellaisessa mielentilassa, jossa ei puhuta ilmoista eikä pienistä pettymyksistä ja tuskista, vaan siitä, mikä syvimmältä liikuttaa mieltä.

Nerokkaiden kirjojen ääreen me voimme vapaahetki-

nämme vetäytyä, niinkuin ikuisen kesän maille, suurien tunteiden, ajatusten ja tekojen maihin ja aikoihin. Voimme olla siellä, missä ihmiselämä puhkeaa umpustaan ja missä se rehevänä kukkii. Me itse elämme voimallisemmin, kun joudumme elämään voimallisten aikakausien elämää.

Ilman kirjoja ja muita ihmisellisen elinvoiman säiliöitä — niinkuin kuvaamataiteen teoksia tahi säveltaiteen tahi rakennustaiteen tuotteita, tahi nerokkaasti keksittyjä aseita, säädettyjä lakeja ja laitoksia, ja kaiketi myöskin joitakin muodostumia ihmisen aivorakenteessa — ilman kaikkea tätä ihmissuvun työ olisi veden kantamista danaidien seulalla. Mitä sukupolvi kokoaa, se valuu pois sen väistyessä, paitsi se, mikä kootaan pysyviin kulturuotteisiin. Mutta kaikista noista säiliöistä, joihin kokoomme sukupolvien työn kasvavan perinnön, ovat kirjat helpoimmin tavoitettavia ja niitä, joihin enimmän mahtuu.

Tuskinpa mikään paremmin kokoaa kaikkia kansakuntia vähitellen yhdeksi perheeksi, kuin nämä yhteiset kalleudet, jotka pikemmin karttavat kuin vähenevät jakamisesta ja jotka valistuksen kasvaessa tekevät jokaisen ihmisen huimaavain, tuhatvuotisten aarteiden yhteisperilliseksi.

Esi-isät puhuvat meille henkensä kautta kirjoissa. Ihmiskunnan suuret henget vuodattavat meihin elinvoimaansa. Hyvä yleinen kirjasto joka kaupungissa ja kunnassa ei ole rasittaja, päinvastoin: se jakaa kaikille ihmiskunnan suurinta perintöä.

Prof. Chr. Collinin mukaan.

Juho Pynnisen herätysshuuto.

Suomen ensimmäisestä kirjastoherättäjästä Juho Pynnisestä († 1864) on Kansanvalistusseura julaisnut Agaton Meurmanin lämmöllä kirjoittaman kauniin elämäkerallisen kuvauksen. (»Juho Pynninen ja kansakirjastot. Viisikymmenvuotinen muisto.» 1895. Hinta 25 p.)

Pynninen kohotti ensi kerran herätysshuutonsa Kanava-lehdessä v. 1845, jossa hän julkaisi kaksi kirjoitusta »Pitäjän-Kirjastoista». Sydämellisemmin kuin näissä kirjoituksissa ei Suomessa ole valistuksen asiasta puhuttu kaille kansanluokille. Pynnisen kirjoitukset ovat myös varsin arvokas kansanvalistuksellinen ajankuvaus.

Edellinen kirjoitus, julaiistu lehden 24. n:ossa 21. kesäk., koskettelee aluksi suomalaisen kirjallisuuden karttumista ja päättyy sitten seuraavalla kehoituksella varsinkin lasten puolesta. Annamme kirjoittajan käyttää omaa kieltänsä, jossa tuntuu viipurilainen murteensa.

Rakkaat Maamieheni! Nyt minä ilmoitan päätarkotukseni tätä kirjoittaissa, joka on seuraavainen: Kuin kirjoi löytyy meillä nykyään, ja on myös monta ahkeraa ja halullista kirjan lukijaa, mutta jokaisen varat ei kannata kirjoja ostamaan ja itsellensä omistamaan; vaan jos hie yhdistyisivät Seuraan, että perustamaan Pitäjän yhteistä kirjastoa kirkkokuntiin, niinkuin kirkon Sakastiin eli mualle, ja hyödyllisiä kirjoja halullisille lukijoille luki lainaisit; joka seura-

kunnalle — minun mielestäin — olis hyvin tarpeellinen ja hyödyllinen; jo lastenki oppimiseksi hyvin lukemaan, ja pyhäpäivän paremmaksi ratoksi ja ajanvietteeksi. Sillä mitä ihminen nuoruudessa oppii, niin sitä hän vasta tekee kuin vanhemmaksi tulee. Niinkuin nähdään niistä, jotka Lapsuudessa ei ole oppineet puhtaasti lukemaan — eikä muita kirjoja kuin tavallisia, mitä heiltä pakolla vaaitaan — ottaavat ijällisempänä vastahakoisesti kirjan käteensä, ja jos heille muita kirjoja annetaan, niin tuskin hie osaavat sitä, eikä ymmärräkään, mitä hän lukee, syystä ettei hän ole niihin tottunut. Ja kuin kerran ovat päässeet ripille, ja ei ole saaneet parempaa halua siihen, niin sitte ei tule enään mitään opituksi, vaan paremmin entiset uneutetuksi. Jos hänellä sitte joku joutilas hetki onki, niin juoksee hän mieluisemmin talosta taloon etsien vietteleväisiä seuroja. Mutta joka lukee hyvin ja mieluisesti, syystä että hän ymmärtää lukunsa, se saa siitä hyödytyksen ja huvituksen.

Opettaa Lapsia hyvin lukemaan ja harjoittaa heitä pienuudessa rakkaaksi kirjoihin on aivan suloinen ja siunattu asia, antaa heille lukia usiampia kirjoja, niin paremmin ahkeroitavat ja oppivat. Jos Lapsemme hyvin taitavat lukea, niin taitavat hie myös hyvin opettaa lapsiansa. Lukemisen Seurakunnassa hyvään oloon tultua on siitä paljon onnea odotettavana. Monta syntiä ja pahaa menoa tulevat senkautta estetyksi. — — —

Sentähän Maamieheni! kehoittakaat toinen toisianne semmoiseen aikeeseen, joka on meille yhteiseksi hyväksi.

Elo- ja syyskuulla samana vuonna julkaisi Pynninen Kanavassa n:issa 33—37 jälleen pitkän kirjoituksen »Pitjän-Kirjastosta», allekirjoituksella »J. P—nen, perintösuomalainen». Otamme siitä tähän katkelmia. Ensinnä hän kääntyi maamiesten puoleen seuraavin liikuttavin sanojin.

Sentähden rakkaat Suomalaiseni! Jos teissä jossakin ja jonkunkin sydämessä löytyy vähänki lempeyttä ja rakkautta itsiänne, lapsiänne, lähimäistäänne, kieltänne ja maatänne kohtaan, niin ruvetkaat perustamaan ja eesauttamaan teillen kirjallisuutta ja valistusta, ja tämmöisiä kirjastoja, joista me sitä käsittäisimme. Älkää

hyljätkö, vaan ruvetkaat puolustamaan ja auttamaan tätä aikomusta ja kehoitusta, joka tarkoittaa meidän erinäistä sekä yhteistä Hengellistä sekä maallista hyötyä, kansan valistusta ja kunniaa. Hukuttattha Te usein rahanne ja mänetätte aikaanne moniin turhiin ja joutaviin huvituksiin sekä laitoksiin, niin ettekös vois panna jotain oman valistuksenne ja kunnianne varaksi ja kielenne hyväksi. — —

Sillä varsin vähän huoli talonpoika kirjoista ja sen harjoittamisesta, eikä ostakkaan muuta kuin jonkun hengellisen kirjan, jota hänen uskon-oppinsa vaatii. Mutta järjellisyttänsä ja ymmärrystänsä valaisevia Kirjoja, jotka opettaisit häntä ihmisyydessä ruumiillisen menestyksen voittamiseksi, sivistyksessä ja valistuksessa, ei pitä ensinkään tarpeellisenä. Tästä huolimattomuudesta, ei ainoastaan talonpoikain ja yksinkertaisen kansan, vaan myös hovilaisista ja siitä vähä valistuneemmasta säädystä sanoo yksi meidän maamme ja kielemme oppineimmista miehistä seuraavalla tavalla: »Kuinka monta heistä nouattaa kirjallisia harjoituksia ja mielen valaistusta? Minä tunnen pitäjitä, kussa löytyy toista ja kolmattakymmentä hoviloita, kussa ei 10:nessä vuessa osteta yhtä uutta kirjaa — sitä vähemmin luetaan. Määppäs heitä puhuttelemaan! Haasteloovatko he muusta kuin hevoisistaan ja koiristaan, tahi pelloistaan ja sioistaan eli korttiloistaan ja sioistaan. (Tätä ymmärtää kaikki talonpojatkiin.) Ja meidän naisväki — eihän heilläkään ole muuta puhetta, kuin toisten vaatteista ja puheista, jota välillään kertoovat ja juoksuttaavat.» — Vielä sanoo: »Se oisi toivottava, jos toimelliset miehet maalla asettaisivat pitäjiinsä lainakirjastoja, joilla huvittaisivat ja hyövyttäisivät maamiehiänsä.» Tätä samaa toivon minäkin ja soisin sydämestäni, että tammöinen kaunis tapa ja asia meidän maassamme joka pitäjään tulis asetetuksi ja hyvin harjoitetuksi valistukseksenne. — — —

Rakkaat maamieheni! Perustakaat itsellenne kirjallisuutta ja kirjastoja: Harjoittakaat itsiänne ja lapsianne kirjanlukemisen oppiin. Sillä kirjain lukemisen harjoitus, oppi ja ahkeruus on niinkuin moni muukin maallisen hyvän eli pahan tavan oppi ja tapa viimeisellä. Sillä onha se tosi, että meidän sydämemme täytyy välttämättömästi harjoittaa jotain; eikä yksikään ihminen ole ilman salaista pakotusta eli kiihotusta ja sydämen taipumusta johonkukun. Se tulee enimmäksi osaksi meidän tahtomme luonnosta. Sillä enkös mie taita havaita ja tuntea, mihin jokapäiväinen ha-

lauksemme ja taipumuksemme kallistuu. Eihän meidän elämämme ja työmme pysy muiltakaan salattuna, sitä vähemmän tok itseltämme, omaltatunnoltamme ja ymmärrykseltämme. Ja sentähden ottakaamme tarkka vaari itsestämme, ettei tämän maailman monenkaltainen pahuus voimallisella himollansa ja kiihotuksellansa sais meidän sydämessämme ylivaltaa: Sillä mihin ihminen vaan tottuu nuoruudessaansa, niin tuskin se tulee iän lisääntyissäkään pois heitetyksi, vaan sitä hän tekee vastakin kuin vanhemmaksikin tulee. Pahat tavat tahtoovat välemmin ja paremmin lisääntyä kuin vähentyä.

Pynninen oli itse nuorukaisena valistuksellisesti valveutunut. Siksipä hän nuorisolle puhuikin erittäin sydämellisesti.

Sentähden rakas maamme nuoriso! Pyytäkää taivutetuksi teidän haluanne ja rakkauttanne Kirjan lukemiseen, joka on hyvä tapa ja paras huvitus kaikista, jota minä itse olen näistä nautinnut. Ja sanon: nämät ovat kalliimmat kappaleet kuin kaikki— monta muuta maallisista. Ne taritsevat sekä antavat meille aina oppia ja neuvoa kaikkien Kristillisten hyvien avujen täydellisempään harjoittamiseen ja nauttimiseen. — — Älkää olko huolimattomat korkiammasta, nimittäin hengellisestä, tarpeestanne ja valistuksestanne. Älköön petollinen viisaus — se on huolimattomuus kirjoista — eksyttäkö teitä etsimästä itsellenne ymmärrystä ja oppia. Ollessamme itseluonnollisessa ymmärryksessä ja viisaudessa, vaikka kuinka taitava, loistakoon se niin kirkkaasti kuin tahtoo, vaan älkää luottako sen päälle, vaan lukekaat! Sillä oppi, taito ja ylösvaistus ei tule meidän päähämme, sydämeemme ja sieluamme, jollemme ota sitä vaivaa päällemme, että lukemisen kautta harjoittaa järkeämme, joka on se sama kuin että terottaa sitä. Sillä niinkuin ei Luoja kasvata peltoamme kyntämätä, niin ei myös hän valaise meidän ymmärrystä ilman sanan viljelemistä. Mutta mitä enemmän mie valistumme, viisastumme ja opimme, niin sitä paremmin me ymmärrämme sekä hengellisiä että maallisia. Mitä enemmän mie ymmärrämme, niin sitä tyytyväisemmät ja onnellisemmat mie olemme kaikissa tilaisuuksissa ja elämän-vaiheitten alla. Se enentää meissä halua kaikkeen hyvään tarkoituk-

seen, ja on voimallinen saattamaan parannusta jokaisessa paikassa ja tilassa, jossa niitä harjoitetaan, ihmisten käytöksille ja seuroille. Sillä mitä ihminen kylvää, sen pitää hänen myöskin näyttämän, ja meidän tekemme noudattavat myöskin meitä, niin se pyhissä Raamatuissa kuuluu. —

Sillä ei yksitotinen Jumalisuus ole aateltava ilman ymmärrystä eli ymmärryksen valistusta, niinkuin ei yksi luonnollinen viisaus ilman totista Jumalisuutta. Niin yksivaltainen eli yksipuolinen hengellisyys kääntyy hengelliseksi orjuudeksi, kuin yksivaltainen luonnollisuus luonnolliseksi hulluudeksi. — Ei kukaan voi sanoa, että maalliset huolenpidot ja maallinen valistus ja oppi, ilman turhita ja luvattomia, on luettava ihmiselle peräti sopimattomana vahingolliseksi ja niinmuotoin laiminlyötäväksi, ja että muu kuin hengellisen menestyksen huoli olis tukautettava ja hyljättävä. Ei suinkaan. Sillä ymmärryksen valaistamisessa ja sydämen sivistämisessä ei ole pelättävä, että juomme itsemme juovuksiin tahi hulluttelemme mieltämme joutavilla turhilla huvituksilla ja käytöksillä. Sillä tietoisuus on yksi hengellinen vilja, mitä enemmän mie sitä käytämme, niin sitä enemmän se meitä hyövyttää ja huvittaa. Mutta niinkuin se maallinen vilja ymmärtämättömällä käytöksellä tahi nauttimisella kääntyy vahinkoksemme, niin voiپی myös tämä Tietomuksen elo kääntyä turmioksemme, jos myös sitä väärinkäytämme. Mutta käyttäkäämme ja harjoittakaamme tätä viisauden hedelmätä valistaaksemme meidän mieltämme, joka sivistää meidän tapojamme, ja harjoittaaaksemme meidän kieltämme, että se tulis paremmin harjoitetuksi ja perustais meillen yhtä onnellisempata aikaa ja elämää tuleville ajoille. Ei niinkuin tähän asti meitä on pietty ja pietään orjina ja orpolapsina vierailta korjattavina ja hoijettavina Ruotsinkielen p-ruoskan alla.

Papistolle omisti kirjoittaja sanoja, jotka olivat lempeitä muodoltansa, mutta sisälsivät itse asiassa vakaita totuuksia ja vaatimuksia. Papistohan olikin tähän aikaan ainoa »opettajasääty» kansanvalistuksellisesti katsoen.

Rakkaita ja kunnioitettavia Seurakuntien opettajia rohkenen minä ystävydestä ja rakkaudesta yhteisen kansan valistusta halaja-

vaisten kanssa ja puolesta pyytää ottamaan tätä vaivaa päällemme, että Te Teille lainatulla valistuksella rupiate koettelemaan eesauttaa ja puollustaa — jos mahdollinen on perustaa — tätä minussa herännyttä halua: Pitäjän Kirjaston perustamista hyvään loppuun.

Koetelkaat! Jos ei muulla, niin vaikka hyvällä puheellanne kehoittaa maamiehiänne ja sanankuulioitanne yhdistymään, eesauttamaan ja omaksi hyväksensä käyttämään tämänkaltaisia aikeita. — Teidän haltuunne on meidän opetuksemme annettu ja uskottu. Teidän tarkoituksenne ja toimituksenne on, että opettaa ja saattaa meille ymmärrystä ja valistusta sekä hengellisessä että maallisessa. Kukas meitä sitte maallisessa opettaa, jos ette Te? Teidän tulee opettaa meitä kaikissa hyödyllisissä ja tarpeellisissa asioissa; antaa meille tietoa ja viisautta ja kaikella tavalla koetella lisätä meidän ymmärrystä ja valistusta, se on tehdä meitä ymmärtäväisiksi, joka meitä onnistais Jumalisuudessa, kuin myös opettais ihmisyydessä muitten valistuneempien kansain rinnalle, ruumiillisen menestyksen voittamisessa.

Teidän sanankuulianne on niinkuin pelto, johon Te kylvätte siemeniä, jotka itävät, ylös kasvavat, kypsyvät ja viljaa kantavat Teidän aikananne eli jälestä, täällä eli toisella puolella hautaa. — Teidän tulee aina kehottaa ja johdattaa heitä kaikissa siveyden esimerkeissä; ei ainoastaan Jumalan sanassa, vaan muissakin hyödyllisissä asioissa ja opeissa; eikä ainoastaan saarnassa, jonka hie kulemasta päästyä enimmäksi osaksi unehuttavat — vaan keskinäisessä rakkauden-kansapuheissa, joka paremmin tarttuu sydämeen ja mieleen. Siinä pitää kokea antaa heille ymmärrystä, sekä neuvoa ja opettaa siveyteen, puhtauteen ja kaikkiin muihin parantaviin tapoihin ja kansa-käymisiin. Kuinka suloinen, jos Teitän työnne ja edes-ottamisenne kantavat hyviä hedelmiä; joita, jos ette te aikananne näe ja Teitän aikananne ei nautita, kuitenkin vasta mainitaan, nautitaan ja kiitetään, koska kylväjä on jo aikaa levännyt.

Kansastansa Pynninen kirjoitti seuraavan valistuksellisen luonnekuvan:

Mutta suurena meidän kansan valistuksen levittämisen vastuksena on se yksi tyytyväisyys entisiin ja jäykkyys kaikkia uutta vastaan, jota ne aina ovat osottaneet. Niinkuin se on ollut Kristin-

uskoa perustaissa sekä Evangeljumilliseen Lutheruksen oppiin parantaissa; niin se on nytkin valistusta levittäissä. Ei heistä kukaan taho männä eelle vanhempainsa opista ja tavoista, mutta nouvattavat vaan niitä, joita heiltä ovat oppineet, tällä huolimattomuuden sananlaskulla: »Tällää tää männöö, tuollaa töllöttellöö, tulkoot pojista paremmat.» Ja jos pojista tullee joku vähän oppineempi, niin sitä jo sanotaan taas yhteisellä sananlaskulla niinkuin kadehtien: »Muna on viisaampi kuin kana.» Sentähän tarttuu kaikki opit ja valistus heihin niin hitaasti ja työläästi. He eivät taho seurata opissa muita kansoja jälestäkään, sitä vähemmän männä heistä eelle. Sen eistä ei heitä saa hopussa ja väleen, vaan vähänkerrallaan taivuttaissa saapi kuitenkin taipumaan; ja kuin kerran mihin ovat tulleet puuttumaan ja taipuneeksi, niin sitte eivät hopussa heitä, vaan ovat hartaammat ja halukkaammat nouattamaan kuin moni muu kansa. Niinkuin sanotaan, jos tosi lienee, sen autuaallisen Kristinopin ei missään muualla ahkeramasti luettavan ja tarkemmasti tunnettavan kuin Suomessa. Mutta ei saata sitäkään valheeksi sanoa, pian kaiken muun kirjallisen kuin myös taidollisuuden opin Suomalaisilta laiminlyötävän enämmin kuin muilta Kristillisiltä kansoilta; johon ei liene niin suuressa syyssä Suomalainen talonpoika, jollen ei ole sitä oppia tarittuna, kuin Suomen oppineet herrasmiehet, jotka pitävät oppinsa omana tavaransa, eivätkä jaa sen paljoudesta mitään tarvitseville ja halukkaille kansaveljillensä. Mutta toivoisin minä meidän kunnioitettavia maamiehiämme tästä puolin muuttamaan mielensä ja ottamaan mieltäksensä tätäkin asiaa ja sen tarkotusta; kuinka painava tämä on Suomen yhteiselle kansalle kirjallisuutta ja valistusta auttamaan ja levittämään. Tämän tarkoitus on kuin koko meidän kirjallisuuden tarkoitus. Jos tämä tulis seurattavaksi jokaisessa pitäjässä meidän maassamme, niin ei milloinkaan meidän kirjallisuudelle tulis seisakkia eikä toimittajille ostaista puutosta. —

Kirjoituksensa lopussa Pynninen kääntyi suorastaan kirjastoasiaan ja suomalaisen kirjallisuuden edistämiseen tehden siitä sängen huomattavan esityksen, joka on vieläkin epäilemättä tutkimisen arvoinen.

Hän laski silloin olevan suomalaisia pitäjiä 200 paikoille ja niiden kuhunkin kirjastoon tarvittavan 10 kappaletta kutakin kirjaa. »Jos niin jokainuasta painetusta sekä vasta painettavasta kukin ottas 10, niin se olis 2000 kappaletta, ja vähimmäksi kuitenkin toisenmokoman luulisin tulevan ostetuksi omituisiksi. — Sillä tavalla ja sitte luulisin minä Suomalaisen kirjallisuuden ja kirjakaupan kulkevan ja ei seisahtelevan sekä kirjoja tulevan monellaisiakin. Kyllä nykyinenkin aika on jo aivan merkillinen ja sangen ilauttavainen ja parempia aikoja aavistavainen sen asian suhteen, millä halulla nyt on jo ruvettu Suomalaisia Kirjoja toimittamaan. Valon ja rakkauden halu on syttynyt meilläkin ja totuellinen hyödyttävä valistuksen etsiminen on silmin nähtävä rakkaassa Isänmaassamme. Sen alkanut Kirjallisuuden Seura leviää, eikä suinkaan enään anna itsiänsä tukauttaa eli rauveta; ja surkiata oliskin, jos niin kävisi. Surkiata sekin on kuin monet asiaan koskevaisimmat joutilasna makaavat, torkkuvat eli istuvat varsin tuppisuuna, katsellen mitenkä ajat ja ihmiset toinen toisensa perästä pois vaipuvat, ja niin torkkumalla viettävät pois päivänsä laiskuudessa ei huolien muusta kuin omasta elämästänsä.

Sentähen rakkaat Suomalaiset, Kirjan toimittajat ja Suomen kansan valistusta halajavaiset. Levittäkää aina edespäin kaikkia hyödyllistä oppia ja valistusta rakkaassa Kotimaassamme niin runsaassa mitassa kuin voittel! Niin että valkeus viimeinkin sais vallan ja pimeys katois; vasta sitte ja mie näkisimme ja ymmärtäisimme meidän tiemme, mitä myöten myö vajellamme. Sillä: »Paistaapas Jumalan päivä muuallakin maailmassa!» Niin miks' ei meillä?

Yleisen kirjaston tehtävästä.

Suomessa on kauvan vallinnut suuri puute suomalaisesta kirjallisuudesta, jota suurempi yleisö lukisi. Kansanvalistusseurassa muistetaan vielä aika, jolloin oli vaikea suorittaa 50 mkan kirjatilaus edes jotakuinkin tyydyttävästi. Juho Pynnisen herätyshuudossa (vrt. siv. 8) kahta myöskin valitus henkisen ravinnon puutteesta, jota varhaisempina aikoina valistusta kaipaavat ihmiset Suomessa kärsivät, jolleivät osanneet vieraita kieliä.

Kirjapainotaidon kehittyessä nykyiseen korkeaan kantaansa ja yleisen varallisuuden kasvaessa ovat olot tässäkin suuresti muuttuneet. Kirjoja ilmestyy nyt tulvimalla, eikä niiden hintakaan enää ole kallis. Sangen arvokkaita kirjoja, joista ennen maksettiin suuret summat, saa nyt ostaa pilkkahinnalla. Pienissäkin oloissa elävä ihminen jaksaa tähän aikaan ostaa kirjoja itsellensä melkein sen verran kuin ehtii niitä lukeakin. Erittäinkin nuoret ihmiset ansaitsevat meidän päivinä niin paljon ja liikkuttavat rahoja siksi runsaasti, että heidän olisi helppo saada luettavaa, jos sitä haluaisivat hankkia. Jos kirjallisuus olisi tämän ajan nuoremmalle polvelle yhtä mieleistä kuin esim. muodinmukainen vaatetus ja kaikellainen huvitteleminen ja nautinto, niin eipä tosiaan hyvää kirjallisuutta monelta puuttuisi. Sillä muutamalla mar-

kalla vuodessa pääsee ajan oloon arvokkaan kirjavalikoiman omistajaksi, jos oston suorittaa jollakin taidolla.

Mutta siltikin on yleisellä kirjastolla nykyaikaisessa kansanelämässä erittäin suuri merkitys. Sillä kirjain osto ja niiden käyttö ei enää tarkoita yhteiskunnan syvissäkään riveissä ainoastaan virkistyksen hankkimista joutoajaksi. Kansalaisina kansanvaltaisessa yhteiskunnassa moninaisine järjestöinensä ja edistysseuroinensa hyvin monet tarvitsevat ja rupeavat vuosi vuodelta yhä enemmän tarvitsemaan kirjoja muutenkin kuin ajanvietoksi. Ammattitoimi kehittyy myös yhä enemmän siihen suuntaan, että kirjat saavat siinä entistä suuremman merkityksen. Kirjat käyvät nykyajan ihmisille edistysvälineiksi, työaseiksi. Silloin laajenee suuresti määrässä niiden käyttö. Niitä käytetään tarvitessa, jotakin yhteistä asiata pohdittaessa, jotakin esitystä valmistettaessa, kirjallisessa työssä, ammatillisessa yrityksessä. Silloin on useinkin tutkittava suuria hakuteoksia, Tietosanakirjaa, Omaa maata, Valtiopäiväjulkaisuja, virallista tilastoa, Suomen Kartastoa tekstinensä, Yhteiskunnallista käsikirjaa, Biografista nimikirjaa, aikakauskirjoja y. m., jotka ovat kalliimpia ja yleensä yksityiselle mahdottomia säilyttääkin asunnoissansa. Sellainen kirjallisuus kuuluu siis parhaiten yhteiskunnan voimilla ylläpidettyyn yleiseen kirjastoon, sillä yhteiskunnan hyödyksi sitä enimmäkseen käytetäänkin. Yhteiskunnalle on perin tärkeitä, että se voi tarjota jäsenillensä tilaisuutta kehittyä tietorikkaiksi, taitaviksi kansalaisiksi, joilta voi odottaa valpasta, tuloksellista toimintaa yhteisen edun palveluksessa. Juuri niissä ihmisissä on yhteiskunnan eteenpäin vievä voima.

Mutta yleiseen kirjastoon on hankittava paljon muutaakin kirjallisuutta kuin sen laatuista, jota edellä mainittiin.

Monella ihmisellä on nykyaikana lukemisessansa joku erikoisharrastus tyydyttävänä, hän tarvitsee erikoisalaltansa kirjallisuutta enemmän kuin jaksaa hankkia. Valistunut huolenpito yhteisestä menestyksestä kehottaa ottamaan tällaisenkin henkisen elämän kaipauksen vaariin, sillä siitäkin koituu kyllä hyötyä yhteisölle.

Hyvin tärkeä valistuksellinen tehtävä on sen lisäksi nykyajan yhteiskunnan tunnustettava velvotukseksensa. Se aiheutuu siitä suuresta yhteiskunta-aineksesta, joka ei ensinkään välitä kirjallisuudesta, enempää kuin muustakaan henkisestä elämästä. Tämä aines on vaarallinen kansanvaltaisessa yhteiskunnassa. Tietämättömät, valistumattomat, välittämättömät ihmiset kääntävät kansanvallan turmioksi yhteiselle menestykselle, heistä kelvottomat kiihottajat aina saavat sääliittäviä laumoja huonojen hankkeittensa pystyssä pitäjiksi. Kaiken voitavansa on siis yhteiskunnan sivistyspolitikan tehtävä saadaksensa tuota ainesta yhteiskunnasta sulatetuksi pois. Välittämätönkin ihminen, joka ei tee pienäkään uhrausta henkisen elämänsä tarpeiden hyväksi, voi kuitenkin joskus lukea kirjan, jos sellainen on helpolla vaivalla ja halvalla hinnalla tahi ilmaiseksi saatavana. Tahi hän lukisi ehkä joskus jonkun paremman kirjan kuin salapolisiromanin tahi muun sen arvoisen, jos sellaiseen hänen huomionsa sopivalla tavalla kiinnitettäisiin tahi sellainen laitettaisiin hänelle käteen.

Näin onkin tehtävä, vaikka se varmaan monesta »sivistyneestä» ihmisestä tuntuu jonkunverran tympäiseltä. Se ei ole turhaa vaivaa, eikä kalliiden helmien heittämistä sikojen eteen, niinkuin joskus kuulee sanottavan. Sillä valistustyöllä on aina ihmisten seassa menestyksen mahdollisuuksia, kun se asettuu oikealle kannalle heihin.

Sivistymättömät ihmiset eivät ole huonompia ihmisiä kuin muutkaan, mutta he ovat vähäosaisempia, henkisesti laiminlyötyjä. Ovat ehkä jo useammassa sukupolvessa eläneet henkisessä nälässä, ja siitä on usein tyrehtynyt harrastuskin ja harjoituksen puutteessa kykykin heikentunut. Raukea tympeys, oman itsensä ylönkatse on astunut mieleen. Se on jo varhaisesta lapsuudesta elämän kolkkuudessa laskeutunut pohjasakaksi sielun syvyyksiin. »Mitä minun on väliä», huudahtaa toisinaan tuollainen kovaosainen. Ja jos kodista, jossa on tällainen masea mieli vallinnut, pääseekin lapsi paremmille päville, että hän pystyy jo nuoresta alkaen ansaitsemaan jotakin, niin ei ole suinkaan odotettava, että sellainen nuori ihminen ilman muuta osuisi arvioimaan jaloa ihmiselämää ylevine pyrintöinensä korkeimmaksi ihanteeksensa. Kun parempiosaisissakin ihmisissä, jotka monessa miehepolvessa ovat saaneet nauttia kaikkea sivistyselämän etua, kasvaneet huolettomissa varallisissa kodeissa opetuksen ja taiteen vaikutuksessa, kun näissäkin päivänpaisteen ihmisissä vielä vallitsee sellainen välittämättömyys henkisen elämän syvemmistä tarpeista ja sellainen kevytmielinen nauttinnonhimo kuin kaikkialla kaupungeissa ja maalaiskunnissakin on varsin usein nähtävänä, niin ihmekö sitten, että kansan varjoisissa pohjakerroksissa, jotka ovat vilussa väärtäneet hennoimman herätysaikansa, tapaa alhaisten viettien rajua valtaa. Meidän päivinä kasvaa Suomessa nuoria ihmisiä, joita vedetään paljoa voimallisemmin hurjiteluun, kuin hyvien vaikutusten alaiseksi. Ja heillä on vaarallisimmalla kehityskaudellansa siksi hyvät ansiot, että ne hyvin riittävät itsensä hävittämiseen, ennenkuin ymmärtävät, mikä vaara heitä on uhkaamassa.

Ei mikään muu kuin voimakas sivistyksellinen suoje-

muovintekov. työ

lustyö voi tätä epäkohtaa korjata. Se suojelustyö on suoritettava laajanäköisesti: se on kohdistettava yhteiskunnallisten epäkohtien korjaamiseen, sen on tunnustettava vääryys ja oikeudettomuus, mikä vallitsee siinä, että toiset ihmiset saavat kaiken ikänsä kituuttaa puutteessa, nähdä nälkää, värjöttää viluissaan viheliäisissä asunnoissa, joissa ihmisellisen olemuksen hyvien voimien kasvu lakastuu.

Mutta tämän suojelustyön varsinaisena lähtökohtana on kuitenkin henkinen valistus. Sitä on saatava juurrutetuksi kaikkiin ihmisiin niin paljon kuin suinkin.

Kirjallisuus on kaikkein tehokkaimpia apukeinoja valistusharrastuksen ja yleensä henkisen elämän herättämiseksi laajoissa kansankerroksissa. On siis suuri laiminlyönti kansan henkisen vaurastuttamisen kannalta, että kirjallisuus pääsee niin vähässä määrässä kuin laita nyt vielä on koskettamaan kansan syviä rivejä.

Nykyaikaisen kirjastotoimen tarkotuseränä on laittaa kirjallisuus kaikkien kansan jäsenten saataviin ja herättää mikäli mahdollista koko kansan osanotto kirjallisuuteen, yleensä virittää henkisen ravinnon tarvetta ihmisissä, jotka ovat tottuneet olemaan ilman sitä.

Tätä tarkotuseräänsä täyttääksensä kirjaston tulee saada riittävä varustus ja asianmukainen hoito. Edelliseen kuuluu kirjojen hankinta, jälkimäiseen niiden laittaminen lainauskuntoon ja lainauksen järjestäminen yleisölle helpoksi sekä yleisön vetäminen kirjaston vaikutuspiiriin.

Kuinka paljon kirjoja on yleiseen kirjastoon hankittava? Tietysti eri määrin eri yhteiskuntien kirjastoon ja eri laatuiseen kirjastoon. Suurempaan kaupunkikirjastoon on ostettava yleensä kaikki suomalainen kirjallisuus, pienempään kaupungin kirjastoon ja maalaiskunnan kanta-

kirjastoon myöskin kaikki arvokkaampi kansalliskirjallisuus; kyläkuntien piirikirjastoissa lienee tyydyttävä vähempään ostoon.

Kansalliskirjallisuudessa on kansan henkinen voima sidottuna, se on kansalaisten siitä irrotettava eläväksi liikevoimaksi kansanelämään. Sen vuoksi on valistuneen yhteiskuntapolitiikan huolehdittava, että kaikille kansalaisille tarjoutuu tilaisuus käyttää kaikkia kansallisen kirjallisuuden tuotteita. Vieraaksi täytyy oman kansansa keskuudessa tuntea itsensä sen ihmisen, joka ei saa oma-kielisestä kirjallisuudesta valikoida itsellensä sitä luettavaa, jota hänen tekee mieli ja jota hän tarvitsee. Eikä voi puhua kansallisesta kasvatuksesta ilman tämän tilaisuuden tarjoamista kaikille kansalaisille. Ja kansallisen elämän heikkous, kansallistunnon puute johtuu siitä kansallisen kasvatuksen laiminlyönnistä.

Jos kirjasto tällaisen velvotuksen itsellensä asettaa, niin se luonnollisesti kysyy melkoista suurempaa vuotuista määrärahaa, kuin niillä tähän asti yleensä on ollut käytettävänä. Se onkin enimmäkseen aivan pilan pieni. Se nukuttaa siihen käsitykseen, että on jotakin todella tehty kirjastoasiassa, vaikka oikeastaan ei ole tehty muuta kuin aloitettu hyvä asia ja jätetty se kesken, ennenkuin päästiin hyvään alkuun.

Tälle kannalle ei yritystä ole jätettävä senkään vuoksi, ettei kirjasto missään tapauksessa tule niin kalliiksi, että se kaataisi mitään yhteiskuntaa. Sen kunnolliseen varustamiseen tarvitaan muutamaa vertaa enemmän varoja kuin nyt, mutta ei missään tapauksessa pelottavia summia. Toisessa luvussa tätä kirjaa on esitetty kirjaston menoarvio sen suunnitelman mukaan, minkä kannalta edelläoleva on lausuttu. Viitataan siis siihen (siv. 88).

Pieniäkin kirjastoja on olemassa. Niiden täytyy siis ostaa kirjoja tarkemmalla valinnalla. Se ei ole helppo tehtävä, eikä sitä varten ole helppo antaa yleispäteviä ohjeitakaan. Sen verran sopii kuitenkin sanoa, ettei kirjaa missään tapauksessa ole pieneen kirjastoon ostettava hyllyn koristeeksi, muka sen oman arvonsa takia. Paraskin kirja on kuollut esine, jollei sitä kukaan lue. Vanhemmissa »kansankirjastoissa» tapaa usein vuosikymmeniä kaapissa koskemattomina seisoneita kirjoja, joita on vähillä käyttövaroilla ostettu niiden suuren arvon vuoksi. Ne ovat enimmäkseen hengellisiä kirjoja, mutta eivät ne ole hengellistä herätystyötä tehneet.

Kirjojen osto kirjastoon ei ole oikealla kannalla, jollei oteta vaariin lainaajien mieltä ja noudateta pääasiallisesti sitä. Kirjaston toimihenkilöiden tulee henkilökohtaisesti tutustua lainaajiinsa sen verran, että osaavat arvata, mitä lainaajat voivat kaivata ja käyttää siinäkin tapauksessa, ettei jotakin kirjaa ole pyydetty kirjastoon hankittavaksi. Kaunokirjallisuuden hankkimisesta puhutaan eri luvussa tässä kirjassa.

Nykyaikaiseen kirjastotoimeen kuuluu oma teknikkansa, ammattitaitonsa. Kirjat ovat luokitettavat ja luetteloitavat niin, että lainaajat helposti voivat niitä käyttää. Luokittelussa lienee paras, että kaikki kirjastot niin pian kuin voivat ottavat käytäntöön amerikkalaisen Deweyn kymmenjärjestelmän, joka tosin ensi tutustumalta tuntuu jonkun verran oudolta, mutta joka tarkemmin tutkittaessa kuitenkin on ainoa, millä yleinen kirjastotoimi voi kehittyä yhtenäiseksi tässä tärkeässä kohdassa. Suomalainen sovitus, joka saadaan Kansanvalistusseuralta, voi vielä kaivata joitakin korjauksia, mutta itse järjestelmää se ei koske. Luetteloidimisessa ei auta ainoastaan se, että

kirjojen nimet ovat luettelossa, vaikkapa lippuluettelossa-kin, ja että ehkä luetteloita on useampia, muuallakin kuin itse kirjastossa saatavana. Kaikkien kirjastojen käyttäjissä rupeaa nyt jo olemaan sellaisia, jotka tulevat kirjastoon kysymään: mistähän kirjasta saisi sen ja senkin tiedon? Lippuluettelo on siis laajennettava niin, että kirjastonhoitaja voi jonkun verran vastata tällaisiin kysymyksiin. Muuten eivät kirjat ole kirjastonhoitajalla niinä valistustyön aseina, joita niiden tulisi olla. Vastaiseksi on luetteloimisoppaaksi suositettava Kansanvalistusseuran kirjanen: Kuinka luetteloin kirjastoni?

Mutta kirjasto ei ole vielä sillä täyttänyt tehtäväänsä, että se on hankkinut paljon hyviä kirjoja, ne järjestänyt kelpvolliseen kirjastokuntoon ja sitten rupeaa odottamaan yleisöä lainaajiksi. Jollei lainaajia tule kirjastoon tahi jos joku huomattava väestöaines, jolle voi arvata kirjaston olevan hyödyksi, pysyy sieltä poissa, niin kirjaston tulee lähteä tekemään tuttavuutta niiden kanssa. Sen on haettava kirjoillensa lukijoita. Kun hyvä kirja on kirjastossa muutaman viikon joutilaana, muistuttaa se kirjastonhoitajaa: eiköhän tuolle olisi joku käyttäjä, joka sitä iloksansa luki ja jolle se olisi hyödyksi. Se kirja on laitettava lukijan käteen. Kirjaston kirjavarat on kaikin tavoin tehtävä tunnetuiksi. Luetteloita on laitettava useita ja useaan eri paikkaan. Eikä sekään vielä riitä. Ei auta edellyttää, että kaikilla on niin suuri harrastus kirjallisuuteen, että menisivät luetteloita tutkimaan, tahi niin suuri kirjallisuuden tuntemus, että sen avulla voisivat valita heille parhaiten soveltuvia kirjoja. Kirjaston puolelta on joko hoitajan itsensä tahi hänen huolenpidostansa jonkun muun henkilön suullisestikin selitettävä kirjaston kirjojen sisällystä. Siihen on tilaisuutta esim. edistysseurojen

kokouksissa ja iltamissa, joita nykyään jo pidetään kaikkialla. Silloinhan sopii maamiesseuralle esitellä maamiehen kirjoja, nuorisoseuralle varsinkin nuorison kirjoja ja kaunokirjallisuutta, jota nuoret enimmäkseen lukevat, raittiusseuralle raittiuskirjallisuutta, naisyhdistykselle naisasiaa valaisevia kirjoja y. m. s. Aina kuin joku esitelmätilaisuus sattuu paikkakunnalle, on se kuin itsestään tarjoutuva tilaisuus kirjastolle kiinnittää samalla kertaa yleisön huomiota asiata koskevaan kirjallisuuteen. Niinpian kuin käy päinsä on kirjastolle rakennettava oma talo, jossa on pienempi luentosali, missä voidaan pitää sivistyksellisiä esitelmiä.

Kirjojen saanti kirjastosta on tehtävä mahdollisimman helpoksi ja mutkattomaksi. Suurissa kunnissa niitä on tilauksesta lähetettävä sivukyliinkin.

Vieläkin on kirjastotointa laajennettava. Ei näet ole kylläksi siinä, että kirjoja laitetaan ihmisten käteen. Tarpeellista on antaa myöskin opastusta lukemiseen ja kirjojen valintaan. Nuorille ihmisille on melkein kaikkein tärkein neuvo lukemisasiassa, että oppivat valikoimaan kirjoja, joita lukevat. Usein innostunut nuori ihminen ahmii lukea kokonaisen kirjaston kaikki kirjat ja melkein kerskatun kertoo siitä. Intoa sellaisessa lukijassa onkin ollut, se on kieltämätöntä, mutta ei taitoa. Ken siten lukee joka kirjan, mikä käteen sattuu, hän tuhlaa henkisiä voimia ja häneltä menee kallista aikaa hukkaan. Hän haajaantuu vähitellen omaan lukemiseensa, ei saavuta millään alalla tarpeellista asiantuntemusta, mikä käytännöllisesti häntä auttaisi tahi mikä toisi syvempää tyydytystä mieleen. Onhan kyllä niin, että maalaisoloissa ja yleensä yhteiskunnallisessa elämässä liikkuvien ja toimivien ei auta eristäytyä lukemisessansa niin jyrkästi kuin tiede-

miehet ja erikoistutkijat tekevät. Mutta jotakin on kaikkienkin ihmisten nykyaikana otettava vaariin voimain kokoamisesta. Kirjaston on osaltansa koetettava antaa tässä kohden tarpeellista ohjausta. Joka kunnassa maaseudullakin on henkilöitä, jotka tämän seikan ymmärtävät. Jollei kirjastonhoitaja pysty antamaan asiallista opastusta lukemiseen, niin pyydetäköön muita päteviä henkilöitä siinä olemaan apuna. Missä kirjasto pääsee yhteistyöhön jonkun edistysseuran kanssa, joka järjestää opintokerhon keskuuteensa, siellä on tällaista harrastusta tuettava hankkimalla haluttuja kirjoja lukijoille. Tällaisissa keskuksissa kasvaa kehittyneitä lukijoita, jotka tulevat olemaan myöskin kirjaston hyviä ystäviä.

Uudenaikaisen kirjaston on siis pienemmissäkin oloissa, jokaisessa maalaiskunnassakin, pantava päämääräksensä, että se tarjoaa kansalaisille mikäli mahdollista kaiken suomalaisen kansalliskirjallisuuden ja myöskin yhteiskunnallista ja ammatillista kirjallisuutta paikkakunnan kysynnän ja tarpeen mukaan.

Tätä kirjallisuutta kirjaston on tehtävä tutuksi yleisölle, herätettävä harrastusta siihen ja levitettävä alueellansa kaikille halullisille. Sen käyttämiseen kirjaston on annettava ohjausta.

Sellainen kirjasto on todellinen sivistyslaitos. Kun maamme monet kirjastot tällaisen toimintaohjelman omistavat ja sen toteuttamiseen pystyvät, niin niillä tulee olemaan arvaamaton merkitys kansamme valistuksen kohottamisessa, sen kansallisen elämän vahvistamisessa ja työkyvyn kartuttamisessa, menestyksen edistämässä.

Kirjastotoimen edistämisen tärkein edellytys.

Kirjakokoelmasta on tehtävä kirjasto.

A. S. Steenberg,

tanskalainen kirjastomies.

»Opettaja tekee koulun», sanotaan. Ja siinä on perää, vaikka koulun toiminta tapahtuu määrättyjen ohjeiden mukaan. Sillä opettajan henkilö varsinaisesti antaa noihin säännöstelyihin muotoihin sen elävän hengen, joka vaikuttaa oppilaihin.

Paljoa enemmän kuin koulun on kirjaston koko merkitys sen varassa, kuinka sitä hoidetaan. Suurikin ja hyvin luokiteltu ja luetteloitu kirjasto on vain oikeastaan kirjakokoelma. Se on parhaassa tapauksessa kirjastoammatillisesti hyvin järjestetty kirjakokoelma. Vasta oikea kirjastonhoitaja muuttaa tämän kirjakokoelman kirjastoksi. Siis on kirjastotoimen edistymisen tärkein edellytys se, että saadaan kasvatetuksi päteviä kirjastonhoitajia ja että niille maksetaan riittävä palkka voidaksensa toimeensa kuuluvia tehtäviä kunnollisesti hoitaa, omistaa niille tarpeeksi paljon aikaa ja harrastusta.

Uno Cygnaeuksen toiminta kansakoululaitoksen perustamisessa on tullut niin hedelmälliseksi, koko laitos on kasvanut niin voimallisesti sen vuoksi, että hän pani tar-

kotuksenmukaiselle opettajavalmistukselle alusta alkaen niin suuren merkityksen. Hänen erinomainen ansionsa on, ettei taipunut tässä kohden tinkimään, vaikka monia siihen kehottavia esityksiä eri tahoilta tehtiin.

Tästä on kirjastotoimenkin järjestämisessä otettava esimerkkiä. Se ei lähde oikein vetelemään, ennenkuin kirjastojen hoitoon tulee oikeita ja oikein valmistettuja henkilöitä. Kirjastonhoitajan tehtävä ei olekaan helpoimpia. Se on eräiltä vaatimuksiltaan ja varsinkin yleiseltä sivistystarpeeltaan verrattava opettajan tehtävään. Kirjastonhoitaja ei kaipaa opettajan suoranaista ammattisivistystä, mutta kirjallisuuden tuntemusta ja ymmärtämystä hänellä tulisi olla enemmänkin kuin yleensä opettajilla. Ainoastaan sillä kyvyllänsä ja ominaisuudellansa hän pystyy tekemään kirjat sivistystyön välineiksi. Kirjastonhoitajan ei tarvitse itse olla kirjailija, enempää kuin näyttelijän tarvitsee olla runoilija. Mutta yhtä vähän kuin näyttelmällistä esitystä saa eläväksi henkilö, jolla ei ole mitään henkistä sukulaisuutta runoilijan kanssa, niinkuin esim. nykyaikaisena näyttelmäharrastuksen aikana usein saadaan havaita, yhtä vähän kirjastonhoitajakaan menestyy toimessansa, jollei hänessä ole sen henkisen elämän ymmärtämystä, mikä on kirjailijoissa vaikuttanut, kun he ovat kirjoja sepittäneet. Sen lisäksi kirjastonhoitajalla tulee olla erityinen ihmisymmärtämys, palvelukseen altis mieli, sillä niitä sellaisessa toimessa kysytään. Hyvin kuvaavaa onkin, etteivät amerikalaiset ota kirjastonhoitajaksi ilman edelläkäypää koeharjoittelua, jotta tullaan selville, soveltuuko tulokas henkilöllisesti uudelle työalallensa. Vasta kuin tästä seikasta on saatu selvä, alkaa varsinainen ammattivalmistus. Tämä menettely on epäilemättä selityksenä siihen amerikkalaisten

kirjastonhoitajien itsetietoiseen huomautukseen, ettei vuosikymmeniin ole Yhdysvaltain suunnattomasti edistyneeseen kirjastotoimeen esitetty mitään parannuksia kirjastonhoitajien piirin ulkopuolelta. Niin virkeä edistyksen henki vallitsee siinä ammattikunnassa. Mitähän jos virkakuntiin ja yleensä ammattikuntiin pääsemiseksi olisi sama koe käytävä läpi.

Suurissa oloissa voidaan kirjastonhoitajille antaa ammattivalmistus varta vasten perustetuissa ja järjestetyissä kouluissa, kirjastokouluissa. Mutta meillä ei pian olla siinä määrässä, vaan täytyy ehkä vielä kauvankin käyttää muiden laitosten valmistusta ja siihen liittää varsinaisen ammattitaidon opetus. Kansakoulunopettajista ja ylioppilaista voinee odottaa yleensä parhaiten kirjastonhoitajia saatavan. Suotava olisi, että voitaisiin järjestää täälläkin jokin koeharjoittelu, jonka perusteella tulisi torjutuksi kirjastoista aivan soveltumattomat ihmiset, joita vielä joskus niissä tapaa. Erityinen kirjastonhoitajia varten asetettu kirjallisuuskurssi saataneen verraten helposti määräytyksi, ehkäpä yliopiston tahi esim. Jyväskylän kesäyliopiston valvonnassa suoritettavaksi. Ei puutu enää maasamme suuria ajanmukaisesti hoidettuja kirjastoja, joissa kirjastoalalle valmistautuvat voivat hankkia itsellensä varsinaisen ammattiharjoittelun. Kun useissa kaupungeissa on koottuna melkoisen suuret rakennusrahastot kirjastotaloa varten ja olojen otollisemmiksi käytyä niihin arvatenkin verraten pian tulee uusia kirjastoja, ei kait ole kovin kauvaksi lykättävä edellä kosketeltujen suunnitelmien toteuttamista.

Hyvin tarpeellista olisi kuitenkin, että ainakin jokaisen suuremman kirjastolaitoksen johtajalle hankittaisiin tilaisuus ulkomaisella opintomatalla, aina Amerikkaan ulo-

tettavalla, laajentaa näköalojansa ja kartuttaa kokemuksiansa. Ilahduttavana esimerkkinä on mainittava, että Turun kaupungin kirjastossa palvelee jo useampia henkilöitä, jotka ovat saaneet ammattikasvatuksensa amerikalaisissa kirjasto-opistoissa. Kirjaston puolesta on tällaista opiskelua hyvin tehokkaasti avustettu. Niin olisi muidenkin suurempien kirjastojen hyväksi toimittava niiden johtokuntien puolelta.

Nykyisissä oloissa lamauttaa kirjastonhoitoa se aivan väärä käsityskanta, että se on jotenkin vähätöinen, jonnollainen hyväntekeväisyyspuuha. Sen vuoksi siitä maksetaan aivan mitätön palkka, tahi ei ollenkaan palkkaa. Varakas henkilö voisi sellaisillakin ehdoilla kirjastoa hoitaa. Poikkeuksittain he sitä tekevätkin. Mutta ei kirjastoinnostus ole yleistä varakkaiden keskuudessa. Useimmiten jää kirjastonhoito sellaisten henkilöiden haltuun, joiden tulee saada työstänsä edes joltinenkin korvaus. Siinä on sitten selitys tehtävän suoritukseen, joka on niin puutteellista, että kirjastonhoitaja itsekin usein sen tuntee ja tunnustaa. Suomen kaupunkienkin kirjastoissa ovat palkat vielä, suurimpia ja eräitä muitakin poikkeuksellisia tapauksia lukuunottamatta, aivan joutavan pienet. (Vrt. siv. 48.)

Kirjastopolitikan käytännöllisiin kysymyksiin kuuluu, että tässä puheena oleva epäkohta tulee korjatuksi. Kirjastoasian edistäjäin on kunnissansa ja kaupungeissansa saatettava tämä asia keskusteltavaksi ja valaistava sen laatua. Toistaiseksi täytynee ajatella kirjastonhoito maalaiskunnissa ja pienemmissä kaupungeissakin sivutoimena suoritettavaksi. Kun säännölliset olot palautuvat, on koettava maalaiskuntiin saada aluksi yksi kirjastonhoitaja, jolle se ammatti on päätoimena. Se voisi luonnollisimmin

tapahtua siten, että valtio avustaisi kuntaa tätä varten samalla rahamäärällä, minkä se myöntää kansakoulunopettajain palkkaamiseen, ehdolla että kuntakin puolestaan maksaa tälle valistustyöntekijälle saman avustuksen kuin keskimäärin kansakoulunopettajillensa. Kansakoulunopettajan asema muutenkin, eläkkeeseen ja muihin etuihin nähden olisi kirjastonhoitajalle kuuluva.

Mutta kauvan pysyy varmaan useimmissa kunnissa kirjastonhoito sittenkin sivutoimena. Sen palkkaa ei ole kohtuullista missään kantakirjastossa polkea alle 50 mk. kuukaudessa. Tämä vähäinen summa on esim. kansakoulunopettajille sen arvoinen, että he sillä tekevät jo paljon työtä kirjastotoimen kohottamiseksi. Kun useimmissa kunnissa on monta opettajaa ja nuoremmat opettajat saavat seminaareissa kirjastonhoidon opetusta, niin tältä taholta voi toivoa saatavan monta hyvää kirjastonhoitajaa. Kaupunkikirjastoihin ja maaseudullekin, ainakin sittenkuin kirjastonhoitaja voisi päästä kansakoulunopettajan tuloille, voi ajatella kirjastonhoitajia ja apulaisia ylioppilaistakin. Erittäinkin on huomioni tässä kiintynyt naisylioppilaihin. Heillä on useinkin hyviä luontaisia edellytyksiä kirjastotoimeen, tietopuolista kehitystä, harrastusta lukea ainakin kaunokirjallisuutta, kielitaitoa, ja sen lisäksi käytöstavassansa notkeutta ja sulavuutta, joka tekee helpoksi kohdella miellyttävästi erilaisia ihmisiä. Kirjastoalalla saattaisi kaiketi joku määrä naisylioppilaita, joiden luvun lisääntyminen näkyy viime aikoina ruvenneen huolestuttamaan, suorittaa sivistyksellisesti hyvin arvokasta työtä. Jo Ruotsissakin on kirjastotoimessa naisia, joiden osanotto on ollut hyvin vaikuttava. Kuuluisin niistä on toht. Valfrid Palmgren, nyttemmin rouva Palmgren-Munch, jonka herättävä ja opastava kirja »Kirjastot

ja kansankasvatus» on suomalaisenkin kirjastokirjallisuuden pääteoksia.

Tämän kirjoituksen kantaa pitänee moni pilventakaisena ja kenties näkee siinä loukkauksen nykyisiä kirjastonhoitajia kohtaan. Edelliseen kohtaan huomautan vain, että vapaan kansanvalistustyön kehityksessä on toivottava melkoisesti nopeampaa edistysvauhtia tästedes kuin tähän asti. Se, mikä nyt näyttää hyvinkin etäiseltä päämäärältä, ehkä tulee olemaan todellisuutena jo ennen pitkää. Tämän kirjoittajalla on sellainen rohkea toivo sekä asian tärkeyden vuoksi sinänsä että myöskin nuoremassa polvessa tapahtuvaan valistukselliseen valveutumiseen luottaen. Kansanopistoilla ja nuorisoseuroilla, monia muita edistysseuroja tässä luettelemattakaan, on toivottavasti tässä oleva kauvas kantava merkitys, kun kokonainen miespolvi joutuu niiden vaikutukseen. Yhtä paljon voi toivoa siitä ilahduttavasta valistuksellisesta harrastuksesta, mikä valtiollisen ja yhteiskunnallisen jyrkkyyden ohella, on kieltämätön piirre meidänkin sosialidemokratiasessa työväenliikkeessä.

Kirjastotoimi on ensimmäisiä vapaan valistustyön korjattavia kohtia ja siinä siis on yritettävä nousua saada aikaan.

Sen vuoksi on luotava katse jo eteenpäin, edessä oleviin päämääriin. Mutta silti ei suinkaan ole unohdettava sitä harrasta uhrautuvaista työtä, mitä moni valistushenkinen ihminen on itse tyydyttämätöntä kaipuuta tuntien kirjastoalalla tehnyt ja tekee joko ilmaiseksi tahi perin pienestä palkkiosta. Sehän on juuri ollut sitä uutisviljelijän raivaustyötä, jolle vastainen syvempi viljelys voi perustua. Uutisviljelijää kiittää parhaiten se, että hänen jälesänsä voi vankempi viljelystyö tapahtua. Huonon kiitok-

sen hän silloin saisi, jos jälessä tulijat jäisivät vain hänen perkiöttensä hedelmiä nauttimaan, niinkauvan kuin niitä kasvaa. Se todistaisi koko viljelystyön olleen heikkoa ja pian jälleen ketoutuvan. Voimaperäinen syväviljelys kasvattaa nykyään maanviljelijän vainiolla entiseen verraten moninkertaista satoa. Entisten raatajain kiitosta sekin työ julistaa. Samoin on henkisen viljelyksenkin vainiolla sadot saatava runsaammiksi entisten työntekijäin kunniaksi, nykypolven onneksi ja menestykseksi.

Kirjastonhoitajalle, olipa pieni tahi suuri kirjasto hänen huostassansa, on asetettava vaatimus, että hän työskentelee lainausosastoissa, ei toimistossa ja luetteloimishuoneessa; onhan koulunjohtajankin paikka opettajantuolilla, eikä virastohuoneessa. Kirjastonhoitajan tulee tuntea näyttämöesitykset ja esitelmät, joita hänen toiminta-alueellansa yleisölle tarjotaan, hänen on valmistettava ihmisiä niihin ja koetettava lisätä niiden vaikutusta kirjaopinnoilla jälestäpäin. Hänen on huolehdittava, että kirjoja, kuvia ja kaikkea muuta, mikä voi valaista ja hedelmöittää noita esityksiä, ei ole ainoastaan käsillä, vaan että niitä tarjoillaan, niistä puhutaan ja niitä selitetään. Siten hän muokkaa hyvää maaperää paikkakunnan sivistyskylvölle. Niin tulee kirjastonhoitajasta kansanopettaja, kirjan ja näyttämön majoittaja. Palvelustoimessa kirjaston lainauspöydän ääressä tulee joka tapauksessa olla kirjallisuuteen perehtyneitä henkilöitä.

Joh. Tews.

Saksan Kansanvalistusseuran pääsihteeri.

Maalaiskunnan kirjastolaitos.

Kaksi kangastusta.

Tohtori A. A. Granfeltin mieleen on kaksi kertaa noussut kangastuskuva suomalaisesta sivistyselämästä siltä ajalta, jolloin tarkoituksenmukainen kansalaiskirjasto on joka maalaiskunnassa. Ensi kerran hän on esittänyt tämän kauniin unelmansa KVS:n Kalenterissa 1905 ja toisen kerran Oman maan III:ssa osassa (1908). Saakoot nämä suunnitelmat sijansa tässäkin tervehdyksenä Suomen yleisille kirjastoille mieheltä, joka on ollut kirjastotoimen tienraivaajia maassamme.

I. Kauanko kestänee, ennenkuin joka maamme kunnassa pääkirjasto piirikirjastoineen toimii täysin kehitetyn kansakoululaitoksen kanssa? Montako vuotta siihen kulunee, emme tiedä, mutta laitoksella, joka puolessa vuosisadassa tyhjästä on kasvanut niin monihaaraiseksi kuin Suomen kansakirjastolaitos, on paljo elinvoimaa, eikä sen vastainen kehitys kohdanne läheskään niin suuria vaikeuksia, kuin mitä tähän asti on saatu kokea.

Silloin, kun kylää lähestyen näemme kirkontornin kohoavan lehtevän hyvin hoidetun puistikon keskeltä, jommoista vastaisina aikoina ei milloinkaan kirkkojen ympäriltä ole puuttuva, silmämme heti hakee rakennusta, johon on sijoitettu muun muassa kirjasto ja lukusali. Astumme sisään. Lukusali on avoinna joka päivä. Sievä

kokoelma sanoma- ja kuvalehtiä on esillä, seinäkartat ja lukuisat kuvat kaunistavat seiiniä; hyllylle on kaikkien käytettäväksi asetettu moniosainen suomalainen sivistys-sanakirja, biograafinen nimikirja, sukukirja, useita kuvateoksia ja myös eri aineita käsitteleviä käsikirjoja, joita yksityisen kansanmiehen on vaikea hankkia kotiinsa, mutta joita moni kuntalainen ahkerasti selailee, sittekin kunnan taikka paikkakunnan asianharrastajain toimesta niitä tänne hankittiin. Erään ikkunan viereen on asetettu tilava pöytä kirjoitusvehkeineen niille, jotka tahtovat tehdä muistiinpanoja. — Kirjastokin on joka päivä auki vaikka lyhemmän aikaa, ja siellä tapaamme kaiken arvokkaamman suomalaisen kirjallisuuden. Kirjaston lippuluettelo on jokaisen käytettävissä. Jos pyytämämme kirja ei ole kotona, voi kirjastonhoitaja heti hyvin järjestettyjen lainauskorttien avulla sanoa, kellä se on, ja milloin sen pitäisi tulla kirjastoon takaisin.

Oveen naulatusta ilmoituksesta saamme tietää, että talon esitelmäsalissa opettaja jatkaa sarjaesitelmiään suomensukuisista kansoista. Tahdomme mekin olla mukana. Ihmettelemme sitä kuvien rikkautta, mitä esitelmätilaisuudessa näytetään. Kirjastoon on hankittu runsas kuvakokoelma. Kuvakirjoista ja -lehdistä on koottu ja ohuelle kartongille liimattu paljon kuvia ja sen lisäksi on ostettu valo- ja muitakin kuvia, ja kaikki järjestetty aineen mukaisesti laatikoihin. Niitä lainataan esitelmätilaisuuksiin ja kouluihin. On tapana, että kuhunkin kouluun kahdeksi tai kolmeksi viikoksi erältänsä lainataan seinäkoristeeksi selvillä allekirjoituksilla varustettuja kuvia. Ne ripustetaan seinille, ja lapset niitä ahkerasti katselevat ja oppivat jo sen kautta paljo. Mutta vielä tärkeämpi on, että opettajat ovat ottaneet tavaksi, kuvien oltua koulussa jonkun viikon, pitää niiden johdolla opettavia esitelmiä. Kuvat valitaankin niin, että ne hyvin esitelmäntekstiksi soveltuvat. — Tämän lisäksi on kirjaston yhteyteen järjestetty vielä pieni museo luonnon- ja kansatieteellisiä esineitä, joita käytetään samalla tavoin kuin kuviakin.

Kaiken tuon ystävällinen kirjastonhoitaja meille kertoo,

kun esitelmän jälkeen menemme hänen puheilleen. Hän on juuri asettanut esitelmähuoneen seinälle luettelon kaikesta siitä Suomen sukukansoja koskevasta kirjallisuudesta, mikä kirjastossa on saatavissa, ja kertoo, että on tavallista, että esitelmien jälkeen käsiteltyä ainetta koskevia kirjoja erityisen vilkkaasti kysytään.

Kun aljettu esitelmäsarja viikon päästä päättyy, kertoo hän, seuraa kaksi esitelmää mehiläishoidosta, sen jälkeen tulee lyhyt esitelmäsarja Suomen uusimmasta historiasta, jota varten eräs yliopiston opettaja on luvannut apuansa, ja sitten kananhoitoa valaisevia esityksiä, koska silloin maanviljelysseuran palveluksessa oleva neuvova tulisi pitäjässä liikkumaan.

Kirjastonhoitajan tätä kertoessa tuodaan hänelle suuri kirjalaatikko. Se on eräästä piirikirjastosta, joka lähettää takaisin lainaksi saamansa kirjat ja kuvasarjat. Niiden tarkastamiseen täytyy oppaamme ryhtyä; hänelle on hiljakkoin saapunut samanlaisia lähetyksiä muistakin piirikirjastoista, ja pian on pidettävä pitäjän yleisen kirjastovaliokunnan kokous, jossa vahvistetaan kirjasto-osastojen kiertokulku seuraavaksi vuodeksi; sitä varten keskuskirjaston hoitajalla on paljo työtä. Jätämme sentähden hänet hyvästi, tyytyväisinä siihen, että tämän käyntimme kautta olemme saaneet tilaisuuden vilkaista Suomen tulevaisuuden kirjasto- ja valistusoloihin.

II. Huomautettuaan, että kirjastoasian herättäjän Juhon Pynnisen kirjastoon oli hankittu melkein koko se kirjallisuus, mikä silloin oli suomenkielellä saatavissa, mutta että hänen, jos nyt haudasta nousisi, täytyisi useimmista nykyisistä kansakirjastoista kaivata useimpia arvokaimpia suomalaisia kirjoja ja ettei kirjastojen merkitys kansalle nyt vielä vastaa läheskään Pynnisen unelmia, hän toivoo parempia aikoja. Määräaikaa näiden toiveiden toteutumiselle hän ei tällöinkään tarkalleen aseta. Toht. Granfelt kirjoittaa »Omassa maassa»:

»Voimme toivoa aikaa, jolloin joka kirkonkylässä, kenties paikoin muuallakin kohoaa yksinkertainen, kyllin

väljä kirjastorakennus, jossa kirjaston ohella on luentosali ja kunnanlaitoksista ainakin säästöpankki. Kaikenlaista kirjallisuutta on siellä enemmän kuin olisi odottanut, ottaen lukuun kunnan myöntämää vuosisääntöä ja valtion avustusta, mutta asia selviää, kun saamme tietää, että useat paikkakunnan seurat ja ammattiyhdistykset vuosittain myöntävät jonkun verran varoista kirjastolle, tavallisesti itse määräten, mitä niiden avustusvaroilla on ostettava. Se menettelytapa on heistä paljon edullisempi, kuin oman kirjaston hankkiminen. Kun joku huomattavampi kirjallinen uutuus ilmestyy, jonka lunastamiseen kirjaston tavalliset vuositulot eivät riitä, kerätään sen hinta, taikka joku yksityinen lahjoittaja ilahduttaa kirjaston käyttäjää.

Kirjasto on hyvin suosittu paikkakunnallaan. Sen on vaikuttanut tieto, että olkoon melkein mikä hyvänsä, jollakin tavoin arvokas kotimainen painotuote, niin kyllä se hankitaan kirjastoon. Mutta vielä enemmän suosiota nauttinee kirjastoon liitetty lukuhuone, jossa useampina viikon päivinä vapaasti saa tutkia kirjaston aarteita. Sitä käyttää, ei ainoastaan nykyinen, niin sanottu yhteinen kansa, vaan työmiehestä tehtailijaan, rovasti, kunnan lääkäri ja jokainen, joka johonkin tarkoitukseen kaipaa painettuja lähteitä, joita ei ole hänen yksityiskirjastossaan. Ja kun vilkastunut julkinen elämä vähä väliä saattaa toisen taikka toisen esiintymään julkisesti n. k. esim. kirjastotalossa taikka muualla toimitetuilla luentokursseilla, iltamissa, puoluekokouksissa, taikka myös sanomalehdissä, on jokaiselle hyvin mieluista, kun on omassa pitäjässä laitos, jossa maamme arvokkaimmat julkaisut ovat käytettävissä.

Olisi siitä muillekin kuin Pynniselle iloa, jos saisi nähdä tällaisen suunnitelman toteutuneena.»

Nykyajan suunnitelmia ja niiden toteuttamisehtoja.

Maalaiskunnan kirjastolaitoksen suunnitteli nykyajan olojen ja vaatimusten mukaan yleinen kansanvalistuskokous v. 1909. Tähän suunnitelmaan kuuluu kantakirjasto kunnan keskustassa, piirikirjastoja eri kyläkunnissa ja lastenkirjastoja kunkin koulupiirin kansakoululla. Ensimmäinen on tarkotettu »kuntalaisten kansalaissivistyksen ja ammattitietojen kartuttamista varten», ja siihen hankitaan kirjallisuutta runsaammin, mikäli mahdollista kaikki yleistajuinen kansalliskirjallisuus, sen mukaan kuin sitä ilmestyy, ja eduskunnan julkaisut sekä valtion viralliset julkaisut. Piirikirjasto suunnitellaan varsinaisesti »lukuhaluun tyydyttämistä varten», nimittäin suuremmassa lukijakunnassa esiintyvän yleisemmän kysynnän mukaan. Mutta siitäkin kirjastosta saa lainata myöskin kantakirjaston kirjoja. Sitä varten on kantakirjaston luettelo piirikirjastoissa, ja kirjastonhoitaja välittää lainauksen. Lastenkirjastot on tarkotettu kunkin koulupiirin lapsia varten, ja niiden erityisenä tehtävänä olisi kasvattaa lapsissa halua ja kykyä lukea hyvää kirjallisuutta, joka on sen ikäkauden kehityskannalle kirjoitettua. Niitä ei olisi luokitettava yksinomaan kansakouluoppilaille kuuluviksi, sillä sellainen menettelytapa vaikeuttaisi monen lapsen sivistyskehitystä. Paikoin on näissä kirjastoissa onnistuneella tavalla kehitetty lasten omintakeista toimintaa. Lapset ovat perustaneet kirjastoseuran, jota ovat itse johtaneet joko opettajan tahi muun vanhemman henkilön valvonnassa. He ovat myös opetelleet kirjansidontaa opettajansa avulla ja pitävät kirjansa kunnossa.

Näiden kirjastojen järjestelyn ja hoidon ammatillisia seikkoja ei tässä ryhdytä yksityiskohtaisesti esittämään.

Se vain terotettakoon kirjaston kannattajain mieleen, että kirjastolaitoksen koko merkitys on hoitajan innostuksen ja pystyvyyden varassa. Siihen valintaan on siis suuri huomio luotava. Soveliaille henkilöille on varattava tilaisuus hankkia itsellensä tarpeellinen taito kirjastonhoitoa varten. Siihen käytetty summa, joka ei tarvitse olla kovin suuri, varmaankin kantaa hyvän koron kirjaston toiminnassa.

Maalaiskunnan kirjastolaitosta ei enää voi ajatella niin vähillä kulungeilla perustettavaksi ja toiminnassa pidettäväksi, kuin tähän asti on tapahtunut. Joksikin viittaukseksi siihen, mihin määriin tarkoituksenmukaisen kirjastolaitoksen menopuoli voi nousta, esitetään tässä edellämainittuja kirjastomuotoja varten ylimalkainen vuotuinen menoarvio, joka perustuu siihen edellytykseen, että kirjastonhoito on sivutoimena. Kirjaston perustaminen vaatii tietysti eri summan, sen mukaan kuinka isoksi kirjasto alussa laitetaan. Arviosta jätetään pois huoneiston vaatimukset, koska niistä ei voi yleistä esitystä tehdä edes ehdotelmaksi.

		Smk.
Kantakirjasto:	kirjojen ostoon	500:—
	sidottamiseen	250:—
	tarpeisiin	50:—
	kirjastonhoitajalle	600:—
	vahtimestarille	100:—
		<hr/> 1500:—
Piirikirjasto:	kirjojen ostoon	200:—
	sidottamiseen	75:—
	tarpeisiin	25:—
	kirjastonhoitajalle	200:—
		<hr/> 500:—

sesti järjestetyksi. Siksi niiden sopisi yhtyä! Kun näin yhdistetään voimat, käy useimmissa maalaiskunnissa nykyaikana jo mahdolliseksi saada toimeen sivistyslaitoksia, jotka vielä joitakin aikoja sitten tuntuivat aivan mahdottomilta toteuttaa.

Mutta välttämätöntä on ensin saada kunnassa yleiseksi elävä vakaumus siitä, että ilman voimallista sivistystyötä meillä ei ole mitään kansallista menestystä odotettavana. Sitä varten on tarpeen, että valistuksen todelliset harastajat liittyvät yhteen edistämään ihanteidensa toteuttamista. Valitettavasti jäävät valistusasiat nyt vielä useinkin laimeiden kannattajain, jollei suoranaisten vastustajain haltuun. He kokoontuvat miehissä kuntakokouksiin tappamaan esityksiä, jotka toteutettuina auttaisivat yleisen valistuksen asiaa. Säästäväisyys siinä tavallisesti on tunnussanana, vaikka se onkin perin lyhytnäköistä ja hyljättävää säästäväisyyttä.

Kansamme todellisilta edistysmielisiltä kansalaisilta kysytään tästä puolin päättäväisempää ja rohkeampaa esiintymistä. Kansallisen edistyspuolueen pohja laskettakoon kunnallisessa valistuspolitikassa, jonka lähimpiä tehtäviä tällä kertaa on kirjasto-olojen järjestäminen asianmukaiselle, ajan vaatimuksia vastaavalle kannalle.

Viipurin maalaiskunnan kirjastolaitos.

Juho Pynnisen omallakin saralla on siemen itänyt hiitaasti. Ilahduttavaa on, että se nyt on ruvennut lykkäämään kaunista ja lupaavaa laihoa. Kylvöstä hoidetaan rakkaudella ja uhrautuvasti, kuten seuraavasta näemme.

Viipurin maalaiskunnassa on jo kauvan ollut kansankirjastoja, joita edistysseurat, yhdistykset ja kansakoulu-piirit tai yksityiset ovat tilapäisesti avustaneet. Kirjastot ovat enimmäkseen kituneet ja olleet rempallaan. Niiltä on puuttunut tarpeellista johtoa ja säännöllistä kannatusta. Jouluk. 1912 opettajat Väinö Sormunen ja Erland Aarnio ynnä eräät muut asianharrastajat kääntyivät anomuksella kunnanvaltuuston puoleen. Siinä he huomauttivat, kuinka tärkeä ja välttämätön tekijä kunta-laisten kehittämisessä ja sivistystason kohottamisessa hyvä kirjasto on, ja esittivät, että kunta osottaisi varoja tarkoituksenmukaisen kunnallisen kirjastolaitoksen perustamiseen, vuotuisen kartuttamiseen ja kunnossapitämiseen. Kunta myönsikin viinaverorahoista 2,000 mk. kirjastojen perustamiseen sekä asetti toimikunnan kirjastoasiaa edelleen ajamaan. Toimikunnan valmistaman sääntöehdotuksen kunnanvaltuusto hyväksyi 26. marrask. 1914, jolloin päätettiin myöntää kunnan kirjastolaitoksen kunnossapitämiseen ja kartuttamiseen vuosittain 3,000

mk., joka summa määrättiin otettavaksi kunnan tulo- ja menoarvioon ja kannettavaksi äyri-luvun perusteella. Kirjastolaitoksen toiminta määrättiin alkavaksi 1916 v:n alusta. Kesällä 1915 valittiin kirjastolaitoksen johtokunta, johon kuuluu 6 henkeä, joista 8 kansak. opettajaa. Johtokunta on puheenjohtajaksensa valinnut isännöitsijä Aatu Sirolan, joka on alusta alkaen ollut mukana Viipurin maalaiskunnan kirjastolaitosta luomassa, varapuheenjohtajaksi, rahastonhoitajaksi ja sihteeriksi op. Sormusen.

Kirjastolaitokseen kuuluu kantakirjasto, 82 piirikirjastoa ja 85 oppilaskirjastoa. Kantakirjasto on sijoitettu kunnan keskustaan, Viipurin kaupungissa olevalle kunnantalolle. Piirikirjastot ovat sijoitetut kansakouluille, niinkuin oppilaskirjastotkin, mutta 4 itäisen esikaupunkipiirin kirjastot on yhdistetty isommaksi Tiiliruukin kirjastoksi.

Kantakirjaston vuotuinen kannatusapu on n. 550 mk. ja perustamiseen on käytetty n. 1,200 mk. Piirikirjastojen avustuksesta kirjastolaitoksen säännöt määräävät, että sellainen kirjasto saa vuosittain kunnalta 70 mk. ehdolla, että piiri uhraa kirjastonsa hyväksi vähintäänkin 25 mk. vuodessa ja huolehtii kirjastonsa hoidosta. Jollei piiri myönnä puolestansa mainittua avustusta kirjastollensa, niin ei kuntakaan anna mainittua osuutta, vaan jaetaan se muiden kirjastolaitokseen yhtyneiden piirikirjastojen kesken. Tällä määräyksellä koetetaan vaikuttaa siihen, että mikäli mahdollista kaikki piirit kirjastojensa avustaisivat ja yhteiseen kirjastolaitokseen liittyisivät. Yhtymisaate onkin saanut kauniin tunnustuksen. Ainoastaan yksi piirikirjasto on toistaiseksi jäänyt irralliseksi.

Hiljattain on kunnanvaltuusto päättänyt lisätä piirikirjastoille tulevaa kunnan avustusta suhteellisesti opet-

tajaluvun mukaan. Edellämainittu avustus tulee kutakin yläkoulun ensimmäistä opettajaa kohti, mutta kutakin seuraavaa opettajaa kohti 15 mk. lisää. Täten kasvoi kunnan kirjastomääräraha 825 mk:lla. Vuoden 1917 alusta siis kunta maksaa yleisille kirjastoille yhteensä 8,825 mk.

Oppilaskirjastojen kohtalo on tämän kirjastolaitoksen säännöissä vielä heikosti huolehdittu. Niitä varten ei ole vakinaista vuotuista määrärahaa. Nämä kirjastot ovat kuitenkin ylöns tärkeitä kansan lukuhalun ja -taidon kasvattamisessa. Niissä on herätystyö tehtävä, nouseva polvi liitettävä kirjallisuuden ja kirjastojen käyttäjiin. Kyseessä oleva epäkohta on sentään jo poistumassa. Viipurin seudun opettajayhdistys on lähettänyt kirjelmän kunnanvaltuustolle esittäen, että kunta 1917 v:n alusta myöntäisi kaikille kunnan kansakoulujen oppilaskirjastoille vuosittain 15 mk. kutakin ensimmäistä yläkoulun opettajaa ja 10 mk. jokaista seuraavaa opettajaa kohti ehdolla, että koulupiiri kannattaa näitä kirjastoja yhtä suurella määrällä saman perusteen mukaan. Kunnalta menisi tähän tarkotukseen 1,075 mk. vuodessa ja koulu-piireiltä yhteensä saman verran. Jos kunnanvaltuusto suostuu opettajiston esitykseen, niin oppilaskirjastoasia on myös hyvällä pohjalla.

Piirien avustusten kanssa Viipurin kunnan kirjastolaitoksen käytettävänä on vuosittain yli 5,000 mk. ja jos oppilaskirjastomääräraha myönnetään, summa on yli 7,000 mk.

Kun kirjasto viime kevättalvella saatiin lainauskuntoon, pidettiin Viipurissa kirjastopäivät, joille oli kokoontunut kunnan kirjastojen hoitajia, opettajia, johtokuntain jäseniä ja joilla pidettiin esitelmiä kirjallisuudesta ja kirjastoseikoista. Kaunis näkö oli silloin oşanottajilla. Kir-

jastokirjat ovat hyvin varustetut. Kuhunkin kirjaan on kultakirjaimin merkitty tekijän ja kirjan nimi sekä luokkamerkki. Tällainen varustus tulee tietysti kalliimmaksi kuin selkään liimattujen lippujen tahi myös tushivärin käyttäminen. Mutta se on myös siistimpi ja lujempi kuin lippujen käyttö. Kirjaston luokittelussa on säilytetty entisten kirjastojen luokittelujärjestelmä, missä jokin järjestelmä on käytännössä ollut. Uudet kirjastot ja vanhat kirjastot, joissa ei mitään luokittelujärjestelmää ollut entisestään, ovat ottaneet Suomen Kirjastoseuran hiltain hyväksymän luokitusjärjestelmän, joka eroaa kaikista muista ennen käytetyistä tieteellisten ja yleisten kirjastojen luokittelujärjestelmistä. Siinä on 15 luokkaa. Onko tässä oikeaan osattu kirjastolaitosta perustettaessa, jätämme tässä yhteydessä selvittelemättä.

Luetteloiminen on toimitettu nelikorttijärjestelmää ja lainausliike järjestetty yksikorttijärjestelmää noudattaen.

Kantakirjastokin on vastaiseksi vailla omaa huonetta, joten kirjat ovat kaappeihin sijoitetut. Oman huoneen saaminen kirjastolle on luonnollisesti läheisenä päämääränä. Piirikirjastot ovat melkein poikkeuksetta sijoitettuina kansakoulujen luokahuoneisiin kantakirjaston johtokunnan teettämiin kaappeihin.

Lainausmaksua kunnan kirjastolaitokseen kuuluvissa kirjastoissa kantakirjaston johtokunnan päätöksen mukaan ei saa keltään ottaa, koska lainausmaksu, pienikin, ehkäisee jossain määrin kirjastojen käyttöä.

Sakkomaksu on määrätty 10 penniksi viikolta tai sen osalta, ja on päätetty se tinkimättä kaikilta sakkovelvollisilta vaatia.

Erittäin ilahduttavana seikkana on tämän yhteydessä vielä mainittava, että Viipurin maalaiskunnassa viime

aikoina suoritetulle kirjastotyölle on annettu arvokasta tunnustusta lahjotusten muodossa. Kunnan kantakirjasto on nimittäin saanut tähän saakka vastaanottaa lahjotuksina yhteensä 7,700 markkaa, josta summasta tukkukauppias *P. J. Pesonen* on lahjoittanut 1,000 mk, kauppaneuvos *V. Hackman* 1,000 mk, kauppaneuvos *Juho Hallenberg* 500 mk, kauppaneuvoksetar *Maria Lallukka* 500 mk, kauppias *E. V. Sellgren* 500 mk, tilanomistaja *Alfred Klockars* 200 mk, kauppaneuvos *F. Sergejeff* 2,000 mk, toiminimi *Sergejeffin pojat* 500 mk, tukkukauppias *J. L. Grönroos* 1,000 mk ja kauppias *Starckjohann* 500 mk. — Tällaisia jalomielisiä lahjotuksia tarvitsivat kipeästi monet muutkin maalaiskuntiemme kirjastot, jonka vuoksi olisikin erittäin toivottavaa, että rahamiehemme noudattaisivat edellämainittujen lahjottajain näyttämää kaunista esimerkkiä.

»Näin on», kirjoittaa tämän huomattavan kirjastolaitoksen edellämainittu innokas suunnittelija ja toimihenkilö, op. Väinö Sormunen, jolta olemme edelläolevat tiedot saaneet, »Viipurin maalaiskunta, jolla ei viime aikoihin saakka ole ollut lainkaan nykyaikana tärkeäksi tunnustettua sivistyslaitosta, omaa kirjastoa, ottanut huomattavan edistysaskeleen perustamalla kirjastolaitoksen, joka kelpaa malliksi muille kunnille niin kirjojen ulkoasun ja järjestelyn kuin myöskin vuosittaisen kannatusavun puolesta. Toivottava vain olisi, että muut kunnat Karjalassa ja kautta koko Suomen Viipurin maalaiskunnan näyttämää esimerkkiä kirjasto-olojensa järjestelyssä alkaisivat seurata.»

Kirjastojen hoitoasian tarkoituksenmukainen järjestäminen on Viipurin maalaiskunnassakin vielä tulevaisuuden tehtävänä.

Kirjasto-olot Suomen kaupungeissa.

»Täydellinen valtiollinen ja viljelyksellinen kehitys on mahdollinen vain siellä, missä väestö keskittyy yksityisiin paikkoihin, kaupunkeihin, ja sen ohella yhtyy vilkkaampaan vuorovaikutukseen. Jo kaupunkien olemassaolo todistaa korkeampaa kehitystä. Voimainsa keskittämisen kautta saavat kaupunkilaiset myöskin välttämättä väestön koko elämään suuremman vaikutuksen kuin hajallansa elävät maalaiset.»

Näiden ajatusten lausuja, saksalainen tiedemies M. Haushofer on kyllä sitä mieltä, että »maalaisväestö edustaa koko väestön varsinaista elinvoimaa», ja hänen sanansa ilmaisevat oikeastaan kaupunkihallinnon vastuullisuuden väestönsä sivistykselliseen edistykseen nähden. Tätä vastuullisuutta lisää näet se seikka, että kaupungit ovat yleensä kaikissa sivistysmaissa viime vuosikymmeninä ottaneet melkoiset määrät siirtolaisia maaseuduilta, joissa ei ole huolehdittu riittävästi kansan opetus- ja kasvatus-tarpeen tyydyttämisestä. Vapaa valistustoiminta onkin yleensä kaupungeissa voimallisemmin varttunut, kuin maaseudulla. Meidän kaupunkikehitys on heikompa kuin useimmissa muissa sivistysmaissa ja myöskin hyvin epätasaista. Siksipä meillä onkin vielä kaupunkeja, jotka eivät valistuksellisessa virkeydessä ole edes vaurastuneempien maalaiskuntien vertaisia. Mutta kuitenkin on tois-

taiseksi meillä ainoastaan kaupungeissa tavattavana selvästi tajuttua valistuksellista kunnallispolitiikkaa, ja kirjasto-olojen nyt puheena ollen on mainittava, että ainoastaan eräissä kaupungeissa meillä on nähtävänä uuden aikaista kirjastotointoa, joka jossakin määrin lähentelee niitä esikuvia, mitä olemme tottuneet ihailemaan amerikalaisina ja englantilaisina.

Ne tiedot, jotka tässä annetaan Suomen kaupunkien kirjasto-oloista, on saatu viime talvena toimeenpannun tiedustelun avulla. Valitettavasti emme ole onnistuneet moneen kertaan uudistetuillakaan pyynnöillä saamaan vastauksia kaikista kaupungeista. Käytämme tilaisuutta kiittää niitä asianomaisia, jotka ovat tietoja antaneet, mainiten, että runsasta ainehistoa voidaan vielä laveampaankin esitykseen käyttää.

Suomen kaupunkien yleiset kirjastot ovat yleensä vielä nuoria. Vanhin niistä on Viipurin (1841) ja sitä lähinnä Rauman (1850) ja Raahen (1854) kirjastot. Porvoon kirjasto on myös 1850-luvulta. Seuraavalta vuosikymmeneltä, 1860-luvulta, ovat Helsingin (1860), Uudenkaupungin (1860), Tampereen (1861), Joensuun (1861), Tammi-saaren (1862), Mikkelin (1864), Uudenkaarlebyn (1865) ja Oulun (1868) kirjastot. Vasta 1870-luvulla alkoi varsinainen kirjastojen aika Suomen kaupungeissa, se vuosikymmen tuotti niitä 13 lisää, mutta olipa niinkin edistyvä kaupunki kuin Pietarsaari v:een 1900 asti ilman yleistä kirjastoa. Tuskinpa pahoin erehtyy lukiessansa nämä kirjastotkin J. V. Snellmanin herättämän kansallisen liikkeen hedelmiksi. Ruotsalaisiin kaupunkeihinkin tämän liikkeen mainingit ovat tuntuneet.

Kaikki kaupunkien kirjastot ovat joko yksityisten henkilöiden tahi yhdistysten perustamia ja tavallisesti alku-

Kaupungin nimi	Kirjaston perustamisvuosi	Menoarvio v:lle 1916 mk.	Kirjaston hoitoon käyt. summa mk.	Varsinaisen kirjastonh. palkkio mk.	Kirjojen ostoon käytetään mk.	Kirjastotilastoa v:ltä 1915			
						Kirjojen luku	Lainajien luku	Lainauksien luku	Kaunkirjallisuutta
Helsinki	1860	135,936:—	75,926:—	8,000:—	33,500:—	73,850	18,549	414,460	289,123
Porvoo	1859	5,700:—	2,300:—	1,200:—	1,250:—	6,400	1,516	22,686	12,333
Tammisaari	1862	475:—	225:—	200:—	200:—	3,400	1,296	2,268	—
Hanko	1876	Ei tehty ¹⁾	—	—	670:35	—	—	—	—
Turku	1878	46,240:—	19,946:—	—	10,000:—	77,682	10,899	212,134	70 ²⁾ %
Uusikaupunki	1860	1,300:—	260:—	200:—	43:80	3,153	206	1,877	1,514
Rauma	1850	2,200:—	900:—	900:—	500:—	3,687	—	7,955	6,869
Pori	—	5,450:—	1,000:—	800:—	2,050:—	8,529	1,379	17,621	—
Tampere	1861	9,121:50	2,400:—	—	2,000:—	7,748	2,508	66,719	—
Hämeenlinna	1870	6,687:—	1,620:—	300:—	800:—	5,817	—	12,789	5,620
Lahti	1876	—	—	—	—	2,589	—	11,423	—
Viipuri	1841	19,260:—	8,400:—	1,800:—	6,000:—	20,097	—	43,354	20,443
Hamina	1871	1,100:—	300:—	250:—	300:—	—	—	—	—
Kotka	1880	5,480:—	1,580:—	800:—	800:—	—	—	5,129	3,916
Lappeenranta	1871	4,540:—	540:—	300:—	588:20	4,156	680	6,239	3,623
Käkisalmi	1878	960:—	150:—	150:—	300:—	2,646	83	2,252	—
Sortavala	1870	2,000:—	400:—	400:—	662:—	4,252	—	3,175	—
Mikkeli	1864	—	1,145:—	—	312:—	5,387	857	7,232	4,210
Heinola	1890	1,200:—	—	300:—	—	—	—	—	—
Savonlinna	1895	2,975:—	—	700:—	555:—	—	—	4,553	—
Kuopio	1872	9,000:—	2,400:—	1,200:—	1,300:—	7,330	986	8,031	5,643
Joensuu	1861	2,022:13	936:—	600:—	400:—	—	—	—	—
Iisalmi	1874	574:—	200:—	200:—	236:—	1,758	—	5,641	—
Vaasa	1874	6,375:—	2,650:—	850:—	500:—	10,000	—	39,739	—
Kristiinankaupunki	1882	—	—	100:—	100:—	940	—	1,446	—
Uusikaarleby	1865	Ei tehty ²⁾	—	—	—	1,293	—	—	—
Pietarsaari	1900	4,050:—	1,300:—	1,000:—	500:—	5,291	605	10,856	6,500
Kokkola	1878	Ei tehty.	450:—	300:—	—	3,203	810	8,697	4,653
Jyväskylä	1878	6,000:—	—	600:—	500:—	3,211	612	13,720	veniten ³⁾
Oulu	1868	10,516:50	3,020:—	1,600:—	2,000:—	8,140	893	14,548	12,971
Raahe	1854	1,800:—	400:—	300:—	900:—	2,505	458	7,185	70%
Tornio	1875	Ei tehty	150:—	150:—	8:50	1,608	100	1,173	—
Kemi	1879	1,400:—	550:—	400:—	500:—	2,915	1,662	3,066	—
Kajaani	1878	500:—	—	175:—	125:—	2,857	472	3,794	3,098

¹⁾ V. 1915: 500 mk. ²⁾ Kannatusapua on kaupunki myöntänyt.

aikoinansa toimineet yksityisen kannatuksen ja uhrautuvaisuuden varassa. Nytemmin ovat melkein kaikki kirjastot kaupunkien omistamia ja ylläpidetään kaupungin osottamalla varoilla. Tietoja antaneista 33 kaupungista on ainoastaan Haminassa ja Uudessakaarlebyssä kirjasto edelleenkin yksityinen laitos.

Kirjaston merkitys varsinaisena sivistyslaitoksena on tietysti siinä, minkä verran varoja myönnetään sen ylläpitoon, varsinkin hoitoon ja kirjavaraston kartuttamiseen. Siitä antaa tietoja taulukko edell. siv. Kirjastonhoidon kannalta ovat vastaiseksi vain Helsingin ja Turun kirjastot täysin tyydyttävällä kannalla, sillä niissä on useita ammattillisesti valmistuneita henkilöitä varta vasten kirjaston palveluksessa. Tampereella kirjastonhoito on myöskin päätoimena, mutta koko kirjastolaitos on siellä suurta uudistusta odottamassa, mikä tulee kait koskemaan hoitoakin ja lienee päätetty panna toimeen kohta, kun poikkeuksellinen tila lakkaa. Edelle muita kaupunkeja on kirjastotoimessa nähtävästi kohonnut Turku, jonka kirjastolle kauppaneuvos Fr. Rettig lahjoitti ajanmukaisen talon ja jossa on kolme Amerikassa ammattiopin saanutta toimihenkilöä. Esimerkkinä siinä laitoksessa vallitsevasta hengestä mainittakoon, että syksyllä 1915 eräs sen virkamiehiä matkusti kokonaiseksi vuodeksi opintoja harjoittamaan NewYorkin valtion kirjasto-opistoon, jona aikana hän saa täyden palkkansa ja kirjasto maksaa sijaisen. Kaikissa muissa kaupungeissa kirjasto hoidetaan sivutoimena, josta Viipurissa, Oulussa, Kuopiossa, Porvoossa ja Pietarsaareissa maksetaan joltinenkin korvaus, ja asianomaiset kirjastonhoitajat ovatkin kyetneet niissä kohottamaan kirjaston verraten korkealle kannalle. Raumalla, Vaasassa, Porissa, Kotkassa, Lappeenrannassa,

Savonlinnassa, Jyväskylässä ja Joensuussa on kirjastonhoitajan palkkio vielä vähintään siinä määrässä (vaihdellen 900—600 mkaan), minkä olemme arvioineet alimmaksi kohtuulliseksi korvaukseksi kirjastonhoidosta maa-laiskunnissa. Pienelläkin palkkiolla voidaan kuitenkin poikkeuksittain saada hyvääkin työtä suoritetuksi, sen osottaa esim. Hämeenlinnan kirjastolaitos, joka vastaavan suuruisten kaupunkien kirjastoihin verrattuna tuntuu voit-tavan. Huomattava on kuitenkin, että Hämeenlinnassa on joltinenkin summa käytettävänä kirjastonhoitoon yleensä.

Useassa kaupungissa yleiselle kirjastolle on koittamassa uusi kehityskausi, kun sille piakkoin tulee oma talo laitettavaksi. Niinpä on Helsingissä päätetty rakentaa uusi ajanmukainen keskuskirjastotalo, minkä valmistuttua pääkaupungin suuremmin ja virkeä kirjastotoimi kai- ketikin yhä vaurastuu. Helsingin Kallion kirjastotalo on syystä tullut huomautetuksi kirjastoväelle palasena »Ameri- kaa Suomessa». Porissa on yli 400,000 mkan suuruinen rahasto uutta kirjastotaloa varten, jonka toivotaan val- mistuvan 6—7 vuoden kuluttua ja tuovan mukanaan kir- jastolaitoksen kaikinpuolisen uudistuksen. Tampereen kirjastotaloa varten on rahat myös varattuna. Viipurissa, jossa kirjasto nyt jo on omassa talossa, oli niinkään v. 1915 lopulla 458,440 mkan suuruinen kirjastotalorahasto odottamassa otollista aikaa tullaksensa tarkotukseensa käytetyksi, jonka jälkeen »koko kirjasto voidaan järjestää yhtenäiseksi, uudenaikaisien vaatimuksien edellyttämäksi, kaikkien kansalaisten tarpeita vastaavaksi kansalaiskirjas- toksi», kuten sikäläinen valpas kirjastonhoitaja toivoo. Jyväskylä on juuri saanut uuden kirjastotalon, jossa kir- jasto tulee kesäyliopiston yhteydessä astumaan keskus-

kirjaston asemaan. Oulun kirjastolla on myös 200,000 mkan rakennusrahasto, joka on syntynyt viinaverorahoista ja anniskeluyhtiön voittovaroista vuosien kuluessa varaten, mutta kun kirjastolle on lahjoitettu myöskin kirjastotalo, joka »melko hyvästi tyydyttää toistaiseksi», niin uuden rakennuttamiseen ei aivan pian ryhdyttäne. Mainitun rahaston koroilla suoritetaan nykyään kirjaston menoja.

Kuopion kirjastolaitos tulee tekemään suurta huomiota ansaitsevan kokeen, kun se yhdistetään työväenopiston kanssa kansalaisopistoksi, jollaisia useat Amerikan kirjastot ovat. Tätä uutta sivistyslaitosta varten lienee päätetty rakennuttaa ajan tullen oma talo.

Yleensä kirjastot ovat sijoitettuina kaupungin omistamiin tai vuokraamiin huoneustoihin, useinkin kansakoululle. Huoneustoseikat jo useimmiten ehkäisevät kirjaston toimintaa ja lamaannuttavat hoitajan intoa sen kehittämiseen. Noin puolissa kirjastoissa on käsikirjasto, paremmin tai huonommin varustettu, vähän harvemmissä lasten ja nuorten osasto, jota ei kuitenkaan erikseen hoideta kuin ani harvoissa kaupungeissa, ja melkein kaikissa kaupungeissa on sanomalehtilukusali kirjastoon liitetty. Nämä lukusalit ovat mieluisia käyntipaikkoja, suoraan sanoen oleskelupaikkoja, ilmoitetaan muutamista kirjastoista. Nähtävästi vain harvoissa kirjastoissa on käytännössä englantilainen tapa, että sanomalehtiä on kirjastossa luettava seisoaltaan, jolla vältetään vetelehtimistä lehtien ääressä.

Se, mitä edellä on mainittu kaupunkien kirjastojen hoitoasiasta, ilmaisee kyllä, ettei kirjastojen teknillinen puoli yleensä voi olla pitkälle kehittynyt. Noin kolmasosa kirjastoja on järjestetty nykyaikaiselle kannalle, suuressa

enemmistössä vallitsevat vielä alkuperäiset menettelytavat. Mainittava on kuitenkin, että moni pienempikin kirjasto on joko nyt joutunut tahi päätetty asettaa järjestelyn alaiseksi, mikä on ilmotettu tarkottavan kirjaston luetteloimista ja lainaustavan uudistamista sekä yleisön eduksi että myöskin kirjastotilaston tekemisen helpottamiseksi. Nykyisessä tilanteessa eivät kaikki kaupunki-kirjastot voi kuitenkaan tällaisia suunnitelmia toteuttaa. Kun kirjastot nyttemmin ovat yleensä kaupungin omistamia, annetaan niistä vuosittain jokin selonteko kunnallishallinnolle ja se julaistaan kunnalliskertomuksessa, mitkä kuitenkin useimmiten ilmestyvät vasta vuoden kahden perästä.

Kirjastojen ikäkin jo edellyttää, että niissä on verraten suuret kirjavarat. Suurkirjastoina sopii pitää Helsingin, Turun ja Viipurin kirjastoja, joissa koko sidosluku on 73,850, 77,682 ja 20,097. Turun kirjastossa on »opintosastossa» (käsikirjastossa) sidosluku 56,734, suhteellisesti suurempi kuin muissa kirjastoissa. Kirjojen hankintaan varatut tahi käytetyt summat v.1915 vaihtelevat 33,500 mksta (Helsingissä) 8 mk. 50 pniin (Torniossa). Käyttövarojen määrästä päätellen tuskinpa vielä muissa kaupungeissa kuin äskenmainituissa kolmessa sekä ehkä Oulussa, Tampereella ja Kuopiossa voidaan kirjastoon hankkia vuosittain ilmestyvä uusi kansalliskirjallisuus. Useimmat kirjastot ovat vielä ostajina varsin heikkoja. Käyttövarojen summan merkitystä vähentää se seikka, että moneen kirjastoon ostetaan paitsi suomalaista ja ruotsalaista, myöskin muunkielistä kirjallisuutta.

Kirjastoliikkeen sivistyksellinen merkitys kaupungeissamme ei vielä ole sillä kannalla, kuin kansallisen elämämme tarve edellyttäisi. Romanien lukeminen alkeel-

lisessa asteessansa on niissä kirjastoyleisön valtavien har-
 rastus. Oulun kirjastossa ilmoitetaan 89 %, Raumalla
 86,3 % lainatuista kirjoista olevan kaunokirjallisuutta,
 Jyväskylässä sanotaan »eniten» sitä lainattavan. Suurim-
 missa kirjastoissa tämä prosenttiluku on hiukan pie-
 nempi, Helsingissä ja Turussa 70, Viipurissa ainoastaan
 47. Monet kaupunkikirjastot ovat jo ruvenneet sanoma-
 lehdistön avulla pitämään vireillä yleisön mielenkiintoa,
 julkaisevat jatkuvasti luetteloita hankituista uusista kir-
 joista. Voimakasta, amerikalaiseksi sanottavaa reklaamia
 ei mikään kirjasto harjoita, eikä myöskään suoranaisesti
 toimi lukuharrastuksen herättämiseksi ja kehittämiseksi
 kirjallisuuspäiviä tahi julkisia selostuksia tahi esittelyitä
 toimeenpanemalla.

Kaupunkikirjastoissakin on siis vielä paljon toivomuk-
 sille varaa kirjastotoimen suuren sivistyksellisen tehtävän
 kannalta. Ilmeisesti monet suuretkin toiveet toteutuvat-
 kin verraten pian. Nyt jo on ja varsinkin västaisuudessa
 tulee olemaan kaupunkilaiskirjastoilla sangen suuri mer-
 kitys koko maan uudenaikaiselle kirjastotoimelle siinä,
 että näissä kirjastoissa voivat saada tilaisuutta käytännöl-
 liseen harjoitteluun ne henkilöt, jotka ottavat valmistuak-
 sensa kirjastonhoitajiksi. Kun varsinaista kirjastokoulua
 tuskin pitkiin aikoihin voidaan maahan perustaa, tulee
 tätä tietä mahdolliseksi valmistaa tärkein edellytys kir-
 jastotoimen tarkoituksenmukaiselle kehittämiselle, kas-
 vattaa tehtävänsä pystyviä ja sen vastuullisuutta käsit-
 täviä kirjastonhoitajia.

Kaunokirjallisuus kirjastoissa.

Moni tutustuessansa yleisiin kirjastoihin ja niiden toimintaan kompastuu kaunokirjallisuuteen. Sitä on kirjastoissa yleensä enemmän kuin »tietokirjallisuutta» ja sitä luetaan tavallisesti enemmän kuin kaikkia muita kirjallisuuden lajeja yhteensä: 60 pros., jopa usein yli 90 pros. kaikista lainauksista kuuluu siihen luokkaan esim. viime vuotisessa maalaiskirjastojen lainausliikkeessä. Eikä kaupunkikirjastoissa ole kaunokirjallisuuden käyttö paljoa pienempi. Eikö kirjasto siis olekin huvin ja ajanvieton välittäjä nuorisolle, mutta sivistyslaitoksena varsin vähänarvoinen? Moni on nähtävästi tästä syystä kääntynyt pois koko kirjastoharrastuksesta, koska hänestä huvia ja ajanvietettä kyllä muutenkin riittävästi tarjotaan nykyajan ihmisille ja varsinkin nuorisolle.

Tässä olemme monipuolisen sivistyksellisen nykyaikaisen kysymyksen kanssa tekemisissä. Ja näillä sivistyksellisillä ilmiöillä on omat luonnonlakinsa. Kaunokirjallisuuteen nähden se tietää sitä, että jollemme suvaitse sen lukemista, niin edessämme on suoran roskakirjallisuuden lukeminen. Monessa sivistysmaassa on roskakirjallisuus kasvanut kuin vesirutto ja vallannut laajat nuorisopiirit, jopa vanhempaakin suurta yleisöä. Vapaan valistustyön

tekijät niissä maissa eivät päivittele ja surkeile tätä ilmiötä, sillä asia ei parane siitä. Roskakirjallisuutta ei voida torjua millään muulla keinolla kuin paremmalla, vaarattomalla kirjallisuudella. Tätä kirjallisuutta on siis runsaasti, entistä paljoo runsaammin saatettava nuoremman polven käteen. Se kaunokirjallisuus, enimmäkseen romanikirjallisuus, jota kirjastoista meillä lainataan, on harvoin roskakirjallisuuteen luettavaa. Pikemmin ilahduttavaa kuin surettavaa on siis, että nuorisosta suuri osa vielä tyytyy sellaiseen kirjallisuuteen.

Mutta kaunokirjallisuudella ei ole suinkaan vain tämä eittoperäinen arvonsa, se ei ole kahdesta pahasta vähemmän paha. Sillä on hyvin huomattava suoranainen arvo, henkinen kasvatusarvo.

Paremmiin kuin muut kirjailijat runoilija osaa puhua ihmiselämästä, sen iloista ja suruista. Hän osaa herättää nuorenkin ihmisen mielenkiintoa elämän kysymyksiin, sen kantaviin voimiin, sen yleviin tehtäviin, ihanteellisiin päämääriin. Runoilijain seura on siis nuorille ihmisille hyvää seuraa. Opettakaamme siis heitä rakastamaan tätä seuraa ja siinä viihtymään.

Erityisesti on huomautettava sitä, että yleensä kaikki runous kehittää perin tärkeitä hengenkykyä, nimittäin mielikuvitusta, fantasiaa, joka nykyaikaisessa elämässä yleensä pyrkii surkastumaan. Näkee usein asetettavan mielikuvitus ala-arvoiseen asemaan käytännöllisen elämän kannalta. Tavallinen ihminen ei muka tarvitse sitä voimaa, vaan punnitsevaa älyä, selvää arvostelukykä. Ei ole kuitenkaan tämä käsityskanta käytännöllistä. Sillä siihen alhaiseen tilaan, jossa elinkeinot meilläkin ovat, ja heikkoon edistykseen, jota sillä alalla tapahtuu, on epäilemättä yhtenä syynä se, että nuorison mielikuvitusta

on liian vähän viljelty. Nuorisolla ei ole mielessänsä korkeita pyrintöperiä, jotka sitä kannustaisivat ponnistuksiin, eikä sillä ole sitä sisäistä näkemystä, jota kaikki luova työ menestyäksensä vaatii. Ja käytännöllinen toiminta, erittäinkin maanviljelijän toiminta, on tällaista luovaa työtä. Kun hän ryhtyy asumattomaan paikkaan viljelemään vainiota ja rakentamaan taloa, niin paikan valinta, rakennusten sijoitus, niiden muoto ja varustelu, koko viljelystoimi onnistuu sen mukaan, onko tekijällä tätä sisäistä näkemystä, henkistä luomiskykyä, jossa mielikuvitus on tärkeänä aineksena. Kuinka perin kömpelöitä, isäntänsä täydellistä avuttomuutta todistavia esimerkkejä saakaan nähdä liikkeussansa esim. meidän maaseuduilla!

Tanskalainen Grundtvig, joka suunnitteli historian ja runouden nuorisonopetuksen pääaineiksi, on osottautunut olevansa käytännöllisestikin, kouraantuntuvasti tuloksellisimpia kansankasvattajia. Englantilainen Tanskassa käydessään lausui ihmetyksensä maan kansanopistoista, joissa nuoriin ihmisiin sullotaan taruja ja runoutta, mutta joista ilmeisesti johtuu kansan kasvanut kyky tuottaa voita ja sianlihaa.

Arvattavasti huomauttaa joku tähän, ettei tavallisesta romaninlukemisesta voi olla sitä hyötyä, kuin ehkä oikeasta runouden lukemisesta. Se onkin myönnettävä.

Mutta myöntäessämme sen, asetamme samalla vaatimuksen: nuorisoa on ohjattava lukemaan runoutta, joko sitten suorasanaista kertovaa runoutta, romaneja, tahii runoasuista. Se tapahtunee parhaiten siten, että järjestetään henkilöllistä ohjausta lukukerhoissa. Ei ole enää maaseudullakaan puutetta henkilöistä, jotka pystyvät sellaista opinhaluisten, virkeiden nuorten ihmisten kerhoa ohjaamaan.

Muutamia viittauksia tässäkin sopinee antaa siitä, miten kaunokirjallisuutta, romaneista ruveten, on luettava.

Ensiksikin on vältettävä hätäistä kertomuksen juonen ahmimista. Kyllä nykyään on kirjoja, joissa juoni, tapahtumain ja hankkeiden jännittävä kehitys, on pääasiana, melkeinpä kaikkena kaikessa. Mutta sellaiset kirjat ovat kuitenkin viehätyksenkin, huvittavuisuuden kannalta vähemmän arvoisia, kuin todelliset runoteokset. Edellisiin lukija pian kyllästyy, jos hän pääsee havaitsemaan, tuntemaan, mitä suurta iloa voi jälkimäisistä saada. Näissä ei tosin saa puuttua tarpeellista jännittäväisyyttä, mutta niissä on pääpaino kuitenkin varsinaisessa kuvauksessa, henkilöiden, ajan, luonnon, ympäristön kuvauksessa. Siihen kuvaukseen on syvennyttävä hiljaisella vaarinotolla, tarkkaavaisuudella. Se on samaa kuin luonnon kauneuden nauttiminen, johon pääsemme osalliseksi ainoastaan syventymällä sekä yksityisiin ilmiöihin että kokonaisuuteen.

Romaneja ei siis ole aivan helppo lukea. Jolleivät ne koettelekaan niin paljon ajatusta, mietiskelevää älyä, kuin n. s. tietokirjat, niin niillä on tuo oikeaan mielenlaatuun kohdistuva vaatimuksensa. Ne vievät useinkin meidät hienoihin seuroihin, tahi arkaluontoisiin tilanteihin, ihmisyydämen suljettuihin piireihin, joissa meillä on paljon näkemistä ja kokemista, jossa tarjoutuu paljon opittavaa, paljon liikuttavaa, kun oikealla mielellä osaamme näihin pyhättöihin astua. Harjoitus lisää tässä suhteessa vastaanottoisuutta.

Mutta kyllähän kaunokirjallisuuden oikea ymmärtäminen vaatii suoranaista tietojenkin hankkimista. Usein on romanien tapahtumapaikka tahi -aika sijoitettu outoihin oloihin tahi miespolvien, vuosisatojen taakse. On hyvä

hankkia näistä seikoista tietoja sekä maantieteestä että historiasta. Toisinansa kaipaa romani sielutieteellisten seikkain selville ottamista voidaksemme sitä ymmärtää. Enintä huomiota ansaitsee kuitenkin kaunokirjallisessa teoksessa useinkin sen kirjoittaja, sillä tavallisesti teos on palanen tekijänsä historiaa. Kuvamme runoilijasta selvennee, kun yhdistämme siihen useammasta teoksesta saadut huomiot ja vaikutelmat. Hyvin hedelmälliseksi kaunokirjallisuuden lukeminen käy, kun ottaa tutustuaksensa jonkun kirjailijan tuotantoon yleensä; ainakin hänen pääteoksiinsa. Mutta silloin on tarpeellista perehtyä myöskin kirjailijan elämäkertaan ja myöskin siihen ajanjaksoon, jossa hänen henkinen olemuksensa on saanut hahmonsaa.

Täten järjestettynä ja harjoitettuna ei kaunokirjallisuuden lukeminen ole »paljasta huvitusta», mutta se on kuitenkin nautintoa, jonka jokainen terveesti kehittynyt ihminen helposti oppii tuntemaan jaloksi ja mieltä suuressa määrin virkistäväksi ja tyydyttäväksi. Sellaiseen henkiseen seurusteluun kansan runoilijain kanssa olisi kaikkea kansan nuorisoa johdettava, siihen seuraan viihdytettävä. Samalla suojeltaisiin nuorisoa hävittävilta vaikutuksilta, jotka tekevät niin paljon tuhoa nuorison keskuudessa, ja lyövät synkän leiman nuorten ihmisten elämään sillä ijällä, jolloin iloisa mieli ja rohkea, reipas pyrintö edistyy ja on luonnollinen.

Hyvä kirja on kuin viisas ystävä, joka yksinäisyyden hetkenä meitä ilahuttaa ja ohjaa, karkoittaa pahat halut ja hyödyttömät ajatukset, antaa tietoja, jotka auttavat meitä eteenpäin elämäntaistelussa, herättää työhalua ja innostusta ja kaunistaa sielumme kammiot kauniilla kuvilla. Kaikki, jotka ovat jotain suurta aikaansaaneet, ovat rakastaneet kirjoja ja niiden neuvoja noudattaneet.

Hilda Käkikoski.

Sanomalehtien lukemisesta.

Vasta sanomalehdet ovat sanan uuden-
aikaisessa merkityksessä luoneet yhteis-
kunnan. Höyry ja sähkö ovat niillä olleet
apuna.

J. H. Erkko.

Kaupunkien kirjastoihin melkein aina liittyy lukusali, jossa on sanomalehtiä runsaastikin luettavina. Kirjasto-tilastot osottavat, että näissä lukusaleissa ahkerasti käydään. Maaseutukirjastoissa ei usein ole lukusalia lehtinensä. Mutta kirjastonhoitaja tietää sen yhtä hyvin maalla kuin kaupungissakin, että suuri yleisö nykyaikana lukee sanomalehtiä enemmän kuin mitään muuta kirjallisuutta. Runoilija Erkko oli oikeassa kirjoittaessansa, että »rehelliset ja vapaamieliset sanomalehdet» ovat nykyajan ihmiselle »jokapäiväistä leipää». »Koti on meissä, Erkko sanoo, laajentunut isänmaaksi, perhe kansaksi, naapurit maailmaksi. Näistä kaikista me haluamme tietoja, sillä olemme kokeneet, että ulommatkin aallot voivat vieriä meidän kotirantaan, että kaukaisempikin myrsky voipi tulla vapistuttamaan meidän kotimökkiä, että ikävät sekä hauskat tapaukset, etäisemmätkin, lopulta myös meidän kotioloihin vaikuttavat.» — »Mutta turhaa on tarjota suurelle yleisölle aatteita ja ihanteita muuten kuin leipään tai lempeen sekoitettuina — sen ovat sanomalehti-

miehet oivaltaneet. Ennen kaikkia he, joko suoraan tai välillisesti, tarjoavat lukijoilleen tietoja elinkeinojen aloilta. Karjanhoitaja ja maanviljelijä, käsityöläinen ja kauppias, pappi ja muu virkamies — kaikki tapaavat sanomalehdistä jotain oman ammattinsa alalta, jollei muuta niin toimi- ja virkailmoituksia, osto- tai myöntitarjouksia, tietoja uusista yrityksistä, töistä ja keksinnöistä. Ne koskevat lukijan toimeentuloa, virittävät mieltä ja ajavat liikkeelle, vievät kulkuneuvoihin, sodan ja rauhan sanomiin. Likeltä niitä koskevat yhteiskunnalliset ja valtiolliset kysymykset sekä suhteemme muihin maihin ja kansoihin. Eikä tästä sitten ole pitkä hyppäys veljeyteen — ihmisyyteen — ihanteihin, joihin jokapäiväisen leipäpuun latva pyrkii. Näiltä kaikilta aloilta sanomalehti sopivassa muodossa tarjoaa yleisölleen kohtuullisia päivä-annoksia; kukin nauttikoon sulatusvoimiensa mukaan. Se lukijoita miellyttää, kevyt kirjoitustapa, kevyt lehti, jota voipi lukea missä ja milloin sattuu: työn lomassa, ruokaillessakin, nojatuolissa, levolle käydessä tai ennen nousua, kuinka kulloinkin.»

Runoilija on sattuvasti valaissut sanomalehtien tehtävää, josta myös johtuu niiden merkitys nykyajan yhteiskuntaelämälle. Sanomalehtien lukemisesta vain haluamme tässä kirjasessa tehdä muutamia huomautuksia varsinkin nuoremman lukijapolven varalta, ehkäpä vanhempienkin harkittavaksi. Sanomalehden lukemisessa on näet vaariinotettava hiukan toisia seikkoja, kuin tavallisen kirjallisuuden lukemisessa.

Vetovoimana sanomalehdessä on sen vaihtelevaisuus ja keveys. Pienikin sanomalehti lähettää kunkin numeronsa tuhansille, suurempi kymmenille, jopa sadoille tuhansille lukijoille. Siihen on siis yritettävä saada vaih-

televaa sisällystä pirteässä muodossa. Perusteellisuu-
desta ei voi olla puhuttakaan. Sitä ei ehdi ajattelemaan
kirjoittaja, eikä sitä kaipaa lukijakaan. Ei kummallakaan
ole siihen aikaa, jos olisikin harrastusta ja kykyä.

Hetken hyörinässä tällainen kirjoitteleminen ja vilkai-
seminen voi olla puolustettavissa. Mutta sillä on oma
vaikutuksensa sekä antajaan että ottajaan. Edellisestä ei
nyt ole puhe; lukijan kohtaa kosketamme.

On olletikin nuorelle ihmiselle varsin arveluttavaa,
että hän tottuu silmäilemään luettavaansa, vaivautumatta
ottamaan tarkempaa selkoa asiasta, jota se koskee. Se
tottumus muuttuu helposti »toiseksi luonnoksi»; siitä
sukeutuu tapa yleensäkin pintapuolisesti selvitellä asioita,
joihin lukiessansa johtuu. Nuorelle ihmiselle tämä tapa
on turmiollinen, vielä enemmän kuin vanhemmalle. Sillä
luonnostansa hänellä ei ole vielä sitä kiintymystä tahi
velvotusta varsinaiseen tehtäväänsä, ammattiinsa, että
hän tästä saisi terveellistä vastaikutusta tuolle taipu-
mukselle, niinkuin monikin vanhempi ihminen, joka on
jo ehtinyt vakautua toimeensa, kenties oikein sydämes-
tänsä antautunut siihen.

Parempaa neuvoa tuskin voinee nuorelle sanomaleh-
den lukijalle antaa, kuin että hän varhain kasvattaa itsensä
lujaan päättäväisyyteen pysyä aina kohtuudessa sanoma-
lehden päiväannosta nauttiessansa. Nykyaikainen iso
päivälehti on liikanainen annos yhdelle hengelle, eikä
sitä ole yritettäväkään loppuun kuluttaa. Siitä on nau-
tittava vain sen verran kuin ravinnoksensa tarvitsee. Toi-
sin sanoen: on luettava vain sellaisia asioita, jotka herät-
tävät mielenkiintoa, jotka »koskevat» lukijaa. Muu on
jätettävä, sillä sanomalehti ei saa olla ajanhukka. Emme-
hän seurustelussakaan puolusta sitä, että turhissa jaari-

tuksissa kulutetaan tunti toisensa perään. Se ei ole oikeata seurustelua, vaan joutavaa tyhjäntoimittamista, laiskottelua. Parempia arvosanoja ei ansaitse ajankäytöstä se ihminen, joka tuntikausia istuu iso sanomalehti kädesssänsä lueskellen siitä kappaleen toisensa perään kaikellisilta aloilta, pääkirjoitukset, viivanalaiset, uutiset, petitijutut, kokousselostukset, katsaukset, arvostelut, polisi- ja oikeusasiat, kirja-, teatteri-, taide- ja konsertti-arvostelut, novellit, ilmotukset. Junassa matkustaissa tahi jossakin odotussalissa sellainen ajanvietto voi mennä mukiin, mutta ei päiväjärjestyksenä kodissa tahi lukusalissa sellaiselle henkilölle, joka pyrkii edistymään ja jotakin aikaansaamaan maailmassa. Agaton Meurman mainitsee Muistelmissaan onnellisena seikkana, että hänellä nuorukaisijällensä oli *pieni* sanomalehti, kerran viikossa ilmestyvä, 8—4 palstainen, 4-sivuinen Saima luettavanansa, jota tutkittiin tarkoin. Samaa pienen sanomalehden kaipausta tuntevat varmaan monet nykyajan ihmiset. Mutta kun ei sitä ole, niin lukijan sopii itse pienentää lehteänsä, olla lukematta sen, jota ei mielestäänsä tunne tarvitsevansa. Jos on aikaa lukemiseen, niin sen voi paljoa hyödyllisemmin käyttää aikakauskirjoihin ja varsinaiseen kirjallisuuteen. Niistä saa perusteellisemmän käsityksen erityisistä asioista, jotka liittyvät toimeen tahi mieliharrastuksiin. Hyvin hyvä tapa olisi, että kirjallisuudesta hakisi perusteellisempia esityksiä niistä asioista, joihin sanomalehteä lukiessa on huomio enemmän kiintynyt.

Pienemmässäkin sanomalehtilukusalissa pitäisi olla halullisten lukijain käytettävänä kartasto, josta voisi hakea paikkoja, mitä lehdissä mainitaan. Koulukartastot ovat hyväksi avuksi, jos varoja on vähän. Mutta André'n

Kartasto nimiluetteloinen on kuitenkin verrattomasti parempi apukeino sanomalehdenlukijalle. Sen hinta on tosin melkoinen (55 mk.), mutta ei sentään liene todelliseksi esteeksi kartaston hankkimiselle, jos hyvää halua on. Toinen tarpeellinen apukeino lukusalissa on Tietosanakirja. Sanomalehdissä mainitaan alituisesti paikkoja, henkilöitä, tapahtumia, laitoksia, koneita, käytetään usein vieraskielisiä sanoja, esiintyy outoja käsitteitä. Huolellisen lukijan, varsinkin nuoremman, ei saisi antaa niiden mennä sivu silmän tahi jäädä ainoastaan hämäräksi käsitteeksi, joka pian haihtuu kokonaan mielestä. Sellainen lukeminen on suorastaan sivistyksellistä tuhlausta; sillä vähällä lisävaivalla voisi lukija kartuttaa tietojansa ja laajentaa näköalojansa, henkisesti rikastua. Sen sijaan sanomalehdenlukija nyt useinkin unohtaa pian luettunsa. Hänelle käy tavallisesti vielä hullumminkin. Totutetuansa sanomalehdistä vilkaisemaan asioita, jotka eivät ensinkään tartu mieleen ja siksi unohtuvat pian, hänen muistinsa huononee yleensäkin, että hän jo nuorena on siinä suhteessa heikko. Muitakin yleislaatusimpia tietokirjoja tulisi olla sanomalehden lukijoilla helposti saatavana lukusalissansa: Oma maa, Keksintöjen kirja, Yhteiskunnallinen käsikirja, Yleinen historia, Suomen historia y. m.

Sanomalehden sivistysarvon määrää suureksi osaksi se seikka, mitenkä lehteä toimitetaan. Lukijakunnan sopisi koettaa osaltansa vaikuttaa lehtensä sisällykseen, sillä kyllähän oikeastaan asianlaita on niin, että yleisöllä on sellaiset lehdet, kuin se ansaitseekin, kuin se haluaa. Sanomalehti ei ole tutkimuksien arkisto, vaan tulee sen sisällyksen olla helposti tajuttavaa, mielenkiintoista, pirteätä. Mutta on suuri ero asiassa, jos lehti kirjoituksil-

lansa johtaa lukijakuntansa huomion ja harrastuksen sellaisille aloille, missä tarjoutuu herätteitä syvempää yksityisen ja yhteiskunnallisen elämän ymmärtämiseen, innostuttaa sekä yksityistä että yleistä toimeliaisuutta ja avaa sen näköaloja, kuin jos lehdestä luetaan aivan asiatomia loruja, kenties kaksimielisiä, mielikuvitusta myrkyttäviä ja toimitarinoa herpaisevia jutelmia. Lukijakunnan viaksi yhtä paljon kuin sanomalehtien toimitustenkin on laskettava sekin, että rikosasiain ja rivotapah-tumain kertominen sanomalehdissä on paisunut niin laajaksi. Monta todistusta on jo siihen, että nämä kertomukset ovat herättäneet perinnöllisiä rikoksellisia vaitoja ja suorastaan opastaneet rikoksiin. Mutta sanomalehdet eivät luovu tästä turmiota tuottavasta tavasta, jonka J. V. Snellman jo ankarasti tuomitsi, niinkauvan kuin ne tuntevat yleisön halulla lukevan kauhistuttavia rikoskuvauksia. Asia sietäisi joutua vakaan pohdinnan alaiseksi, että siinä saataisiin riittävän voimakas mielenilmaisuus aikaan.

Viime vuosikymmenellä sanomalehdet ovat muuttuneet meilläkin enimmäkseen puoluelehdiksi, useat siirtyneet joko suoraan puoluealaisten muodostamien yhtiöiden haltuun, tahi ovat niiden entiset omistajat antaneet ne kokonaan puolueen sota-aseiksi. Tälläkin seikalla on sängen syvälle ulottuva merkitys sanomalehdistön sivistysarvoon; asian muista puolista ei tässä olekaan puhe. »Rehellisille ja vapaamielisille» sanomalehdille Erkko omisti sen ylistyksen, josta edellä on otteita. Mutta puoluelehdet eivät ole usein rehellisiä ja vapaamielisiä. Niissä ei useinkaan esiinny sitä henkilöllistä vastuuntuntoa, joka kannustaisi rehellisyyteen sisään ja ulospäin. Puoluekokouksen satunnainen päätös tahi puoluejohdon tahi päällikön tahto asettuu helposti toimitusten ylimmäksi ohjeeksi. Äsket-

täin eräs suomalainen sanomalehtimies lausui, että toimittajissa on paljon »puoluemuonarenkejä», jotka täyttävät isäntiensä ja puolueensa toivomuksia, hakevat kunniaansa tästä alttiudesta, eivätkä uskollisuudesta itseänsä ja rehellisyydestä muita ihmisiä kohtaan. Topelius ennusti tätä kehityksen tulosta vanhoilla päivillensä, kun hän »Mietekirjaansa» merkitsi elämäkokemuksensa. Hän alottaa kappaleen »Puolueet» sanoilla: »Puolueet ovat vapauden ja hirmuvaltiuden äpärälapsia.»

Lukijalle, joka pyrkii kasvamaan valistuneeksi kansalaiseksi, johtuu sanomalehtiseikkain järjestymisestä tälle kannalle, eräitä vaatimuksia. Hänen ei auta viero sanomalehtiä, mutta ei myöskään auta luottaa yhteen lehteen, vaan on aina, ennenkuin päätelmänsä tekee, valppaasti verrattava sen esityksiä toisella kannalla olevan lehden kertomukseen samasta asiasta. Harhakäsitys annetaan yhtä hyvin sillä, mitä kerrotaan, kuin silläkin, mitä jätetään kertomatta. Onneksi melkoinen osa lehtien uutisaineistoa, jopa kokousselostuksiakin nykyisin tulee yhteisistä lähteistä, yhteisen toimiston kautta eri puolueiden lehtiin. Siihen voi siis kutakuinkin luottaa, ja se osa lehden sisällyksestä on monelle tärkein. Viime vuosina on puoluekiikko yleensä maassa asettunut, eikä sanomalehdistökään enää käytä vastapuoluelaisista yhtä halventavaa puhetapaa kuin nykyisen puolueyhmytyksen ensi aikoina. Nyt on helpompi kuin silloin nuorenkin ihmisen säilyttää hyvä uskonsa eri tahoilla ja eri aloilla toimivien ihmisten kunnollisuuteen ja rehellisyyteen. Se usko onkin kallisarvoinen kaikille jaloon ihmiselämään pyrkiville, sillä ihmisen todellinen usko ohjaa hänen toimiansa.

Käytännöllinen vaatimus edelläolevasta sanomalehtilukusaliin johtokunnille ja hoitajille on se, että lukusaliin

on tilattava eri puolueiden lehtiä, mikäli mahdollista kaikki oman paikkakunnan ja vielä lisäksi joku kunkin puolueen johtava lehti. Tämä tehtäköön yhtä hyvin oman puolueen kuin vastapuoleiden jäsenten vuoksi, että heitä kaikkia suojeltaisiin puoluehengen orjuuttavalta ja alentavalta vaikutukselta. Valistus on ainoa tehokas keino puoluehengen herhiläisiä vastaan, aivan kuin valo tehokaimmin hävittää tautibasilleja.

Valistuksellinen esitelmätoiminta ja opinto-kerhot kirjastojen yhteydessä.

Kirjastoasian ajajat törmäävät toisinaan vastakkain »elävän sanan» kanssa. He ryhtyvät vertaamaan suullisen valistustyön ja kirjojen lukemiseen perustuvan opiskelun tuloksia toisiinsa ja keksivät tavallisesti edelliset varsin köykäisiksi jälkimäisten rinnalla. Siitä on luonnollisesti lyhyt tie valistuksellisen esitelmätoimen merkityksen vähäksymiseen, oletikin kun tämän luontoisissakin asioissa usein »parempi on hyvän vihollinen».

Mutta tarkastellessamme uudenaikaista kirjastotoiminta kansanvalistustyössä havaitsemme, että se on päässyt parhaaseen kukoistukseen siellä, missä se on hakenut yhteyttä paitsi varsinaisen kouluopetuksen myöskin muiden vapaan valistustyön haarojen kanssa. Amerikalainen »kirjaston laajennus» viittaa selvästi tähän, ja englantilaisen kirjastotoimen »yhteiskunnallinen kehityskausi» sisältää myöskin selvän tunnustuksen »elävän sanan» arvolle. Kirjastoon kuuluu kokoussali ja siinä pannaan toimeen esitelmiä kirjallisuudesta, koettaen siten ohjata lainaajien harrastuksia asioihin ja aloihin, joita kansanvalistukselliselta kannalta katsotaan huomiota ansaitseviksi.

Meikäläisissä oloissa näyttää tämän suuntainen kirjaston liittyminen yleiseen vapaaseen valistustyöhön eri-

tyisen tärkeältä. Sillä monet seikat meillä heikontavat vielä muutenkin yleensä vähäisen lukuharrastuksen valistuksellista merkitystä. Kouluopetus on hyvin monin paikoin nuorta ja kun se ei saa kotien henkiseltä elämältä tarpeellista tukea, niin sen vaikutus on heikkoa. Kansakoulun käyneitä on vasta vähäinen prosentti kansamme jäseniä ja niissäkin tapaa hyvin usein sellaisia, jotka ovat perinpohjin unohtaneet opittunsa jo muutaman vuoden perästä, kun ovat koulusta päässeet. Sivistyttävää lukuharrastusta ei sellaisissa ketoutuneissa ihmisissä ole odotettava olevan. Vielä vähemmän sitä tietenkin voi yleensä syntyä niissä, jotka eivät laupsuudessaan ole saaneet mitään muuta herätystä kuin aapisen ja katkismuksen lukemisesta kinkerikuulusteluja ja rippikoulua varten. Siksi pä kaikkialla, sekä kustantajien että kirjastojen taholta, saakin kuulla, että »tietokirjojen» kysyntä ei ole suuri ja kaunokirjallisuutta monet lukevat nurinpäisesti, joten jäävät sen kirjallisuuden tarjoamista parhaista hedelmistä osattomiksi.

Yleinen kansan valistuksellinen kohoaminen tässä kärsii yksityisten ihmisten henkisen vähäosaisuuden ohella.

Viime aikoina on maanviljelijäväestön keskuudessa ammatillista valistusta levitetty sekä kirjallisuuden että myöskin esitelmien avulla. Maataloudelliset järjestöt, osuuskunnat ja osuustoiminnalliset keskusliikkeet ovat siinä ansiokasta työtä tehneet. Eikä se työ ole hukkaan mennyt. Järjestyneen työväestön keskuudessa on pidetty voimassa valtiollis-yhteiskunnallista agitatiota, mikä ei myöskään ole jäänyt hedelmättömäksi.

Mutta yleistä sivistyksellistä valistustyötä eivät nämä itsessään tärkeät toimenpiteet silti korvaa. Ihmisen jalostaminen on sinänsä päämäärä, eikä yhteiskunnallinen

enempää kuin ammatillinenkaan kohoaminen pitkälle jatku ilman, että ihmiset kasvavat ihmisinä selvempään tajuntaan tarkoitusperistensä ja voimistansa niiden saavuttamiseksi.

Tätä ihmisen jalostusta kirjastonkin tulisi koettaa edistää, sillä onhan kansan sivistäminen kirjaston tärkeimpiä tarkotusperiä ja sitä tietä kirjasto parhaiten valmistaa omankin menestyksensä edellytyksiä. Valistunut ympäristö on kirjaston paras tuki ja apu.

Huomata kannattaa, että kirjastolle on suullisesta valistustyöstä suoranaista etua, tämä työ näet lisää kirjaston omien apukeinojen tehokkuutta kasvatustyössä. Parhaat kirjat useinkin kirjastossa jäävät vähimmälle käytölle. On paljoa suurempi mahdollisuus hyvään kirjain täyttää tarkoitustansa, jos pätevä suullinen esitelmä valmistaa kirjaston lainaajakuntaa niiden lukemiseen. Hengen herättämiseen on kaikkein tehokkain keino virkeän ihmisen kokemuksesta ja vakaumuksesta lähtenyt puhe, mitä oikeastaan »elävä sana» tarkoittaa. Kun sanan avulla tuli on virinnyt ihmisen rinnassa, silloin on täysi syy toivoa hänen voivan kirjastakin irroittaa sitä »ihmisellistä elämänlämpöä», jota niissä niin runsaasti säilyy. Puhutun ja painetun sanan välille ei siis olisi koskaan laitettava turhamaista kilpailua toisen tahi toisen etevämmyydestä, sillä ne täyttävät kumpikin parhaiten tehtävänsä täydentäessään toisiansa.

Kirjastojen osanotto esitelmätoimen järjestämiseen on sitä tärkeämpi, kun esitelmät ilman sitä yhteistyötä helposti menettävät suuren osan merkitystensä. Esitelmät, yksinäiset tahi sarjoissa pidetyt, jotka eivät kohdistu paikkakunnan sivistyselämään ja joihin ei liity viittauksia helposti saatavaan, mieluummin käsillä olevaan kirjalli-

suuteen, harvoin ansaitsevat suurempaa huomiota. Jos ne hyvästi esitetään, ne voivat vaikuttaa jotakin mielialan kohausta paikkakunnalla, jonka vuoksi eräs ruotsalainen hiljakkoin leimasikin sellaiset esitelmätilaisuudet »paremmanpuoleisiksi kansanhuveiksi».

Aivan toiseksi asia muuttuu, jos esitelmä järjestetään olemassa olevan tarpeen tahi ainakin tietyn harrastuksen johdosta ja kirjasto on edeltäpäin varustautunut kirjallisuudella, jota esitelmöitsijä suosittaa kuulijakunnan luettavaksi, onpa tuonut sitä kirjallisuutta esitelmäpaikalle tarjottavaksi halullisille. Silloin esitelmätilaisuus jatkuu kuulijain kodeissa tahi muuten yksityisoloissa ja syventää lukuharrastusta sekä henkistä elämää.

Valtion myöntämällä määrärahoilla on eräitä kertoja järjestetty verraten laaja valistuksellinen esitelmätoiminta. Viimeksi vv. 1913—14 pidettiin n. 2,200 suomenkielistä esitelmää eri osissa muuta. Sellaisen valtiotoimenpiteen merkitystä on suuresti heikontanut se seikka, ettei määrärahaa ole ollut käytettävänä useampana vuonna peräkkäin. Monella paikkakunnalla on ollut vaikeata saada vältetyksi erehdyksiä, kun kokemattomien oli ryhdyttävä esitelmiä järjestämään, eikä niitä myöskään ole menestyksellä voitu järjestää koko maata varten pääkaupungista, niinkuin ensi kerroilla varemmin yritettiin.

Jonkun verran on esitelmiä saatu toimeen myöskin vapaaehtoisen valistusharrastuksen varassa. Suomen Nuorison Liittoon kuuluvista keskuksueuroista ovat jotkut ottaneet järjestääksensä »esitelmärenkaan», johon on pyydetty toimiviksi jäseniksi tunnetuita henkilöitä keskusseuran toiminta-alueelta. Saatuansa asianomaisten suostumuksen keskusseura on julaissut painetun luettelon, josta paikallisseurat näkevät, ketä voivat kutsua puhu-

jiksensa, milloin, missä, mistä aineista ja millä ehdoilla kukin esitelmöi. Tämän toimenpiteen hyvänä puolena on, että se kehittää omia voimia, omaa toimintaa. Muutamain paikoin, esim. Etelä-Pohjanmaalla, ovat esitelmii pitäneet hyvinkin paljon maanviljelijät, talonpoikaiset miehet, jotka eivät ole puhuneet ainoastaan ammattiasioista, vaan myöskin kirjallisuudesta, kasvatuksesta, yhteiskunnallisista kysymyksistä y. m. Laihialla pidettiin nuorisoseuran toimesta viime talven aikana melkein joka sunnuntai klo 8—5 i.p. esitelmäkokous, 1 tai 2 esitelmää, puhujina paikkakunnan opettajia ja muita, vaasalaisia, joskus pitempimatkaisiakin.

Tämä kaikki on hyvää ja ansaitsee täyden tunnustuksen, mutta hajanaiseksi ja tilapäisluontoiseksi esitelmätoiminta kuitenkin jääpi näin järjestettynä, eikä se sivistystyönä täytä tehtäväänsä niin, kuin toivoa voisi. Mikäli näet sivistyksellisellä esitelmätoimella halutaan saada täyttä vaikutusta aikaan, niin on se paikkakuntalaisten järjestettävä sekä aiheiden että ajan puolesta, jospa esitelmöitsijän valinnassa ehkä jotkut keskusjärjestöt voivat antaa tarpeellisia ja hyödyllisiä neuvoja ja välitystäkin. Tämä tapahtuisi kaiketikin parhaiten siten, että paikkakunnan edistysseurat yhdessä kirjaston kanssa asettaisivat esitelmätoimikunnan, joka harkitsisi kunkin talvikauden ohjelman. Kun aineista y. m. on sovittu, kuulustetaan pätevä esitelmöitsijä. Suotava olisi, että hänelle valmistettaisiin tilaisuus samalla matkallansa puhua useammassa paikassa, siten säästyisi aikaa matkoilta ja esitelmöitsijä voisi helpommin saada kohtuullisen korvauksen työstänsä, joka myöskin tulisi useampien hyödyksi. Virkeämmissä maakunnissa, joissa on useampia edistyskeskuksia, voitaisiin kaiketi täten saada täysarvoisia esitelmii toimeen. Voisiko

kuulijain osanottomaksuilla saada osaa menoja korvatuksi, saisi jäädä toimeenpanijain arvosteltavaksi. Esitelmää voisi olla useampia samassa sarjassa, jonkun väliajan perästä, ja niihin sopisi liittää keskustelutilaisuus kuulijakunnan ja esitelmöitsijän kesken, jolloin kuulijat voisivat saada tarpeellisia lisäselityksiä sekä niitä opastuksia omavaraisiin opintoihinsa, kuin kaipaisivat. Jos kuulijat haluaisivat suorittaa esitelmäjaksoson alaan kuuluvia kirjallisia tehtäviä, joita esitelmöitsijä tarkastaisi, tahi antautua kuulusteluihin esitelmän sisällyksen tahi niiden yhteydessä olevien kirjojen suhteen, olisi siihenkin tilaisuus varattava.

Näin olisikin esitelmäjakso aiheuttanut opintokerhon syntymisen, mikä varmaankin olisi paikkakunnan sivistyselämälle siunaukseksi. Ottamalla huomioon kansalaisopintotutkintoja varten suunnitellut kurssit liittyisi tällainen opiskelu entiseltään järjesteltyyn työhön. Siitä yhä kasvavasta huomiosta päättäen, jota kansalaisopinnot saavat osaksensa, rohkenee olettaa, että täten voitaisiin virkistää ja vahvistaa sivistyspyrintöjä joillakin paikkakunnilla. Yleiseksi ei tällainen toimenpide voi pian tulla, tuskinpa koskaan, jollei sitä ensin yksityisillä paikkakunnilla kokeilla.

Missä edellytykset tuntuvat olevan aivan riittämättömät, sopii ainakin koettaa saada toimeen opinto- ja luku-kerhoja ilman perusteellisempaa esitelmätointa. Niiden edellytyksiä on joka paikkakunnalla, kun niistä vaari otetaan. Eri edistysjärjestöt, ainakin nuorisoseurat ja raittäuseurat, niitä harrastavat ja lienevät yleensä valmiit astumaan yhteistyöhön niiden toimeenpanemisessa. Tällaisen opintopyrintöjen periaatteesta sekä myöskin käytännöllisestä järjestämisestä sisältää paljon hyviä ajatuksia

ja neuvoja Olssonin »Kansan sivistystyö», johon kirjastonhoitajien kannattaisi tutustua. Ruotsissa on suuri raittiusjärjestö Goodtemplarit toiminut erityisellä innolla ja suuremmoisella menestyksellä lukuharrastuksen syventämiseksi ja ohjaamiseksi hedelmällisille aloille, ja sen mahtavan valistustyön johtajana on mainitun kirjan tekijä, seminaarin lehtori, jonka kokemukset varmaan olisivat monelle suomalaiselle kirjastonhoitajalle hyödyksi.

Jos edistysseuroja on paikkakunnalla ja ne harrastavat tällaisten kerhojen syntymistä, niin kirjaston tuskin tarvitsee muuta kuin koettaa kirjoillansa tukea harrastusta, tarjota kirjastossa olevia kirjoja käytettäväksi ja hankkia varojen mukaan uusia haluttuja kirjoja. Tätenkin kirjasto kiinnittäisi itseensä virkeitä ihmisiä ja olisi osaltansa opastamassa heidän lukuharrastustansa tarkoituksenmukaiseksi. Missä edistysseuroja ei vielä ole, tahi missä ne eivät pyri tämän suuntaisiin tarkoitukseen, olisi kirjastonhoitajan ja kirjaston johtokunnan koetettava saada lukijakuntansa keskuudessa syntymään opinto- tahi luku-kerhoja. Siinä ei kulu aivan pelottavan paljon aikaa ja vaivaa, kun kerhon johdon jättää jollekin sovelialle henkilölle, jolla on harrastusta ja tarmoa. Joka tapauksessa on kirjaston pidettävä sitä varsinaisena tehtävänänsä, että saa kirjat vaikuttamaan niin tehoisasti kuin suinkin, mikä taasen tapahtuu parhaiten yhteistyössä niiden laistosten ja järjestöjen sekä yksityisten ihmisten kanssa, jotka tekevät työtä kansanvalistuksen kohottamiseksi.

Lastenkirjastoista.

Jos on viime vuosikymmeninä paljon huolehdittu täysikäisten ihmisten lukemistarpeesta, niin on ehkä vielä enemmän huolta omistettu siihen, että lapset saisivat luettavaa varsinaisten koulukirjojensa lisäksi. On perustettu koulukirjastoja ja yleisiin kirjastoihin järjestetty lasten osastoja. Näille kummallekin annetaan vuosittain avustuksia. Valtion avustusta ei ole saatu kuin yhden kerran kansakoulujen »oppilaskirjastoille». Mutta sekä koulu- että muille lastenkirjastoille on annettu Kansanvalistusseurasta, Valistuksesta ja Koulutarpeiden keskusliikkeestä jo monena vuonna huomattavaa avustusta.

Kansanvalistusseura on jakanut 50, 25 ja 20 mkan lastenkirjastoavustuksia vv. 1906—16 sekä yleisille että koulukirjastoille, kun ne ovat olleet muidenkin kuin kouluoppilaiden käytettävänä, yhteensä 548 kirjastolle 14,890 mkan arvosta.

Valistus on vv. 1910—16 antanut hakemusten perusteella etupäässä sellaisiin kouluihin, joissa ei ennestään ole kirjastoa ollut ja jotka toimivat vaikeissa oloissa, ruotsivoittoisissa kunnissa tahi rajaseuduilla, kaikkiaan 400 kirjastoa, 60—70 mkan arvoisia, yhteensä arvoltaan 25,695 mk.,

perien lähetys- ja painatuskulujen korvaukseksi 10 mk. kustakin kirjastosta. Koulutarpeiden Keskusliikkeestä on v:sta 1918 alkaen lahjoitettu vuosittain maalaiskansakouluille 50—60 mkan ja osaksi 25 mkan arvoisia lastenkirjastoja yhteensä 847 kpl., joista on suuremmista peritty 10 mk., pienimmistä 5 mk. sitomiskuluja. V. 1916 annettiin mainitusta liikkeestä 190 kpl. 20 mkan suuruista kirjalahjaa koulukirjastoille, joten se on kaikkiaan avustanut 4 vuoden aikana lastenkirjastoja 22,425 mkan arvosta.

Tarkotus on alusta alkaen kasvattaa meidänkin kansa »lukevaksi kansaksi», joka haluaa ja osaa käyttää kirjoja hyväksensä. Ja toivotaan, että kun lapset pienestä pitäen saavat tutustua ikänsä ja kehityskautensa mukaisiin parhaisiin kirjoihin, mitä on olemassa, niin heistä silloin varttuneeseen ikään jouduttuansa kasvaa sitä parempia hyvien kirjojen lukijoita. Tässä suhteessa on vielä varsin paljon työtä tehtävänä. Harvat meillä vielä vanhemmista ihmisistä, kun tarvitsevat vastausta johonkin kysymykseen, johon vastaus on verraten helposti saatavana kirjoista, hakevat sitä sieltä, vaikka kirja on likeltäkin löydettävänä. Enimmät eivät ole tottuneet käyttämään kirjoja apukeinoinansa jokapäiväisessä elämässä, ja varsin monelta suoraan sanoen puuttuu tieto, että kirjasta voisi olla hänelle jotakin apua. Vasta kun tämä tottumus ja tämä tieto ovat yleisiä, on olemassa täydet edellytykset yleisten kirjastojen vaikuttaa valistustyössä, mitä ne voivat vaikuttaa. Kasvatustyö halutaan alottaa lapsista. Siinä on esikuvana pitemmälle ehtineiden sivistyskansojen toiminta, jota tässä lyhyesti selostetaan.

Lastenkirjastojen kautta tarkotetaan laskea perustus ja pohja tuolle tottumukselle kirjoihin ja tiedolle niiden

käyttöarvosta. Yleensä koetetaan lastenkirjastot järjestää minkä mahdollista varttuneiden ihmisten kirjastojen kaltaisiksi. Koetetaan totuttaa lapset kirjastojen järjestykseen, että he siirtyessään täysikäisten kirjastoon tuntuivat itsensä siihen perehtyneiksi, tietäisivät, mitä kirjastolla on tarjottavaa ja miten siellä helpoimmin voi löytää, mitä hakee. Lapsista toivotaan kasvavan aivan toisenlaista kirjastoyleisöä, kuin mitä kirjastoissa nyt käy. Heille annetaan huvittavia kirjoja, mutta samalla myös tietoja kartuttavia kirjoja. Kirjat järjestetään samalla tavoin kuin täysikäistenkin kirjastossa, että saman sisältöiset kirjat aina ovat samoissa osastoissa hyllyillä. Heitä opetetaan käyttämään luetteloita ja niiden johdolla hakemaan haluamansa kirjat. Koetetaan myös opettaa kohtelemaan kirjoja yhtä huolellisesti kuin yleensä kohdellaan ystäviä. Neuvotaan, kuinka on luettava ja mitä on luettava.

Lastenkirjastossakin on melkein tärkeimpänä tekijänä kirjastonhoitaja. Vielä enemmän kuin täysikäisten kirjastossa on lastenkirjastossa kirjastonhoitajan ymmärrys ja ominaisuudet ratkaisemassa, mitä hyötyä kirjastosta on ja miten se vastaa tarkoitustansa. Kirjastonhoitajalla tulee olla tarpeeksi paljon tietoja, että osaa neuvoa ja auttaa lapsia valikoimaan kirjoja, ja samalla hänen tulee saavuttaa heidän luottamuksensa. Jollei hänellä tätä luottamusta ole, niin turhaan hän neuvojansa jakelee. Lapset ajattelevat epäluuloisina, että kirjastonhoitaja tyrkyttää heille kirjoja, jotka muka »kelpaavat heille». Eivätkä lapset paljoa välitä sellaisesta avusta, mielemmin he kulkevat omia teitensä. Lastenkirjasto ei saisi olla koululuokka. Mutta vielä vähemmin se saa olla leikkitupa, miksi se helposti muuttuu, jollei pidetä varaa, varsinkin kaupunkien suurissa lastenkirjastoissa, joissa suuret lapsijoukot

käyvät edestakaisin yhtenä iltapäivänä. Sitä välttääksensä olkoon kirjastonhoitaja tahi hänen edustajansa aina saapuvilla valvomassa järjestystä ja pitämässä tarkoin silmällä, että kirjaston sääntöjä aina tarkoin noudatetaan. Näin kasvaa lapsista järjestykseen mieltyneitä ja tottuneita kansalaisia.

Missä kirjasto-olot ovat kehittyneet, pidetään hyvin tärkeänä, että yleisen kirjaston huoneet ovat niin kauniit ja miellyttävät kuin suinkin, ja tavallisesti on lasten osasto kirjaston kaunein. Seinät ja hyllyt maalataan vaaleilla, miellyttävillä väreillä, hyllyjen yläpuolelle asetetaan kuvia, huone kaunistetaan kukilla, seinille ripustetaan silmäänpiستäviä, sievänmuotoisia ilmoitustauluja, joissa kirjastonhoitaja tiedottaa, mitä uusia kirjoja on tullut, tahi huomauttaa, mistä asioista on kirjoja, kasvitarhanhoidosta keväällä, talviurheilusta talvella, isänmaanhistoriasta, suurien miesten elämäkertoja y. m. Ei pelätä reipasta reklaamintekoa. Täten herätetään ja opastetaan harrastusta lukemaan eri aloilta. Samaa koetetaan usein saada aikaan myös kokoamalla lapsia kirjastoon kuuntelemaan pieniä esitelmiä kirjoista. Tahi luetaan siellä ääneen joi-takin kohtia niistä. Kun näitä kertoelmia kirjoista ja niiden kirjoittajista oikealla tavalla ja ymmärryksellä esite-tään, niin ne varmaan herättävät monen uinuvan harras-tuksen eleille.

Useimpiin lastenkirjasto-osastoihin kuuluu lukusali, ja siinä kirjastonhoitajalla on ehkä vieläkin enemmän tehtävää kuin kirjoja lainatessansa. Lapset lukevat siinä kirjastonhoitajan suoranaudessa valvonnassa, ja monta neuvoa ja viittausta voidaan täällä antaa varsin luontevasti, erittäinkin siitä, kuinka kirjoja on luettava. Täällä on myös erinomainen tilaisuus käytännöllisesti valaista,

kuinka kirjoja on pideltävä. Ei saa jättää kertaakaan huomauttamatta, kun sylkästään sormiin tahi pistetään sormi suuhun kirjan lehteä käännettäessä, tahi kun taitetaan lehteä »merkiksi»; likaiset kädet vaaditaan pestäviksi, ennenkuin kirjoja sallitaan koskea y. m. s.

Varsinkin Yhdysvalloissa ja Englannissa tehdään suunnitelmallista työtä, että saataisiin koulu ja kirjasto oikealla tavalla täydentämään toisiansa. Näissä maissa koetetaan kaikin tavoin kasvattaa koulussa oppilaita omintakeiseen työhön, neuvotaan hakemaan kirjoista tarpeelliset tiedot koulutehtävien suorittamiseen. Tästä saavat kirjastot monenlaatuista kiitollista tehtävää, ja siitä johtuu koulu- ja kirjastohenkilökunnan välillä yhteistyö, joka on hyödyksi kummallekin laitokselle. Maantieteen opettaja voi neuvoa oppilaansa kirjaston lastenosastoon hakemaan kirjoja, joita tarvitsevat vastataksensa tehtyihin kysymyksiin joko suullisesti tahi kirjallisesti. Usein sattuu niin, että opettaja selittäesssä jotakin maata koulussa kääntyy edeltäpäin kirjastonhoitajan puoleen ja pyytää otettavaksi esille, mitä kirjastossa on siitä maasta kirjoja ja kuvia, ja sitten hän menee oppilainensa kirjastoon, jossa useinkin on erityinen huone tällaisia tarkoituksia varten. Opettaja tutkii aineen oppilaiden kanssa ja nämä saavat lainaksi, mitä opettaja ja kirjastonhoitaja katsovat heille tarpeellisiksi. Usein lähetetään myös kirjat kirjastosta kouluun. On järjestetty monenlaisia »koulukirjastoja» erilaisten tarpeiden mukaan ja niitä voidaan käyttää lyhemmän tahi pitemmän ajan kuluessa. Paitsi edellämainitun luontoisia on yleisiä kirjakokoelmia, jotka täydentävät koululukemista kaikissa aineissa varsinaisten koulukirjojen ohella, ovat siis vapaammin luettavia kuin edelliset. On myös pienoiskirjastoja koko koulua varten —

jossa on opettavaa ja huvittavaa kirjallisuutta — että oppilaat voivat niin helposti kuin mahdollista valikoida kirjoja itsellensä. Ja nämä kirjat voivat olla jaettuina luokkakirjastoiksi, joissa kirjat ovat ryhmitettyinä lasten eri ikäasteen mukaan. Yhteistä näille kaikille koulukirjastoille on, että ne ovat »kiertokirjastoja», s. o. ne palautetaan takaisin lastenkirjastoon, kun ovat luetut jossakin koulussa, ja laitetaan sieltä jälleen toiseen kouluun, jossa kirjoja kaivataan.

Lasten lukemisen edistämisestä, harrastuksen herättämisestä ja ohjauksen antamisesta sekä kirjastojen järjestämisestä ja hoitamisesta on paljon hyviä ajatuksia ja neuvoja op. W:m Sippolan suomeksi toimittamassa A. S. Steenbergin kirjasessa *Koulu ja kirjat* (50 p.), jota siis on syytä suositella asiata harrastavien luettavaksi.

Lasten lukuhalun kohottamisen puheena ollessa ei auta sivuuttaa sitäkään seikkaa, että opettajat voivat usein joutua vaikeaan välikäteen, kun kotoa päin valitetaan lasten jo liikaakin istuvan »nenä kirjassa». Varsinkin valitetaan sitä, että he ahmivat »hauskoja» juttukirjoja, jättäen oppikirjat syrjään ja samoin muutkin tehtävänsä, tuskin joutavat oleskelemaan ulkosalla raittiissa ilmassa, askaroimaan terveydekseen ja opiksensa. Ovatpa joissakin paikoin vanhemmat suorastaan kieltäneet antamasta heidän lapsillensa koulusta päin muita kirjoja, kuin mitä varsinaiseen opetukseen ja läksyihin tarvitaan. Tällaisissa tapauksissa opettajien ja kirjastonhoitajien on kaikeikin paras maltillisesti, mutta horjumattomasti koetettava saada vanhempia siihen vakaumukseen, että lasten oppiminen koulussa menestyy paremmin ja heidän edistymisensä vastaisen varalta on suurempi, jos he mieltyvät laveammin kirjoihin ja oppivat niitä oikein käyttä-

mään. Mutta se ei tapahdu, jollei kirjallisuutta ole heidän saatavana ja jollei heitä ohjata sitä lukemaan. Lukuhalun kasvamista kiihkoiseksi ahmimiseksi ei myös voine vastustaa muu kuin hyvien kirjojen saatavissa oleminen ja hyvä ohjaus niiden käyttämiseen, josta edellä on puhuttu.

Kansanvalistusseuran toiminta kirjastojen hyväksi.

Kansanvalistusseura on alusta alkaen harrastanut kansankirjastotoimen vilkastuttamista maassamme. Viimeisten parinkymmenen vuoden kuluessa on tämä tärkeä valistustyön haara astunut verraten etualalle Seuran toiminnassa.

Jo aikaisin Seura alkoi harjoittaa kirjainhankintaa kirjastoille. Ensimmäinen painettu luettelo kansankirjastoille sopivasta kirjallisuudesta kirjainvälityksen edistämiseksi juliaistiin v. 1882, ja on niitä tähän mennessä ilmestynyt jo 15; toiset ovat olleet hyvinkin laajoja (suurin 176-sivuinen), paljon työtä ja kustannuksia kysyviä. Juhlakokouksessaan 1898 päätti Seura ottaa kirjastoasian ajamisen ohjelmaansa erityisenä alana ja asetti sitä varten erityisen kirjastovaliokunnan toimikunnan avuksi. Seuran toimesta laadittiin kirjastoja varten mallisääntöjä, luettelo- ja lainauskirjamalleja y. m. sekä juliaistiin neuvoja kansankirjastojen hoidossa.

Paitsi säännöllisesti ilmestyviä yleisluetteloja kansankirjastoille sopivista kirjoista on Seura juliaissut runsaasti muutakin kirjastokysymyksen eri puolia käsittelevää kirjallisuutta. Niinpä on useiden kymmenien eri kirjallisuusaloja edustavien kansalaisten yhteistoiminnalla vv. 1902—1907 juliaistu kolmiosainen kahdella lisävihkolla täydennetty, alallaan ainoa, yli 2,000 eri kirjaa »Arvosteleva luettelo suomenkielisestä kirjallisuudesta apuneu-

voksi kansankirjastojen hoidossa». Tämän tärkeän julkaisun jatkaminen on sittemmin, etupäässä sen nielemien suurien kustannusten ja saaman vähän menekin takia ollut keskeytyksissä. Vv. 1908—1911 julkaistiin Kirjasto-lehteä, jossa m. m. selostettiin kirjallisuutta. V. 1905 valmistui tohtori A. A. Granfeltin pitkäaikaisen suunnittelun ja työn tuloksena ensimmäinen suomalainen varsinaisen järjestelmällisen kirjastohoito-ohjauksen peruskirja »Opas kansankirjastojen hoidossa». Saadakseen mahdollisimman luotettavia tietoja ja päästäkseen oikeaan yleiskäsitykseen kansankirjastojen tilasta julkaisi Seura 1900-luvun alussa osaksi lähettämiensä stipendiaattien, osaksi muulla tavoin hankkimiensa tietojen perusteella tohtori L. Schadevitzin (Harmajan) toimittaman tilaston maamme kansankirjastoista. Ulkomaista kirjastokirjallisuutta on seura suomennuttanut m. m. etevän tanskalaisen kirjastomiehen professori And. Sch. Steenbergin koulu- ja lastenkirjastojen aatetta esittävän kirjan »Koulu ja kirjat», joka kouluylivaltuutuksen toimesta lähetettiin kaikkiin kansakouluihin, mikä toimenpide antoi alkuvirikkeen nyt niin paljon lupaavalle oppilaskirjastoasialle. V. 1910 julaistiin tunnetun ruotsalaisen kirjasto-olojen tutkijan tohtori Valfrid Palmgrénin »Kirjastot ja kansankasvatus», joka perustuu etupäässä tekijättären Amerikkaan tekemän opintomatkan vaikutelmiin. — V. 1916 alussa ryhtyi Seura julkaisemaan vapaan valistustyön äänenkannattajaa »Kansanvalistusta», jonka yhtenä tärkeänä osana tulee olemaan juuri kirjastoasian seuraminen ja kirjastotoimen kaikinpuolinen kehittäminen; siinä myös juuri kirjastojen kannalta selostetaan ja arvioidaan suomenkielinen kirjallisuus sitä mukaa kuin sitä ilmestyy. — Erilaisia eri asiantuntijain ja komiteain laa-

timia mallisääntöjä, lainausoppaita y. m. on Seuran toimesta myös ilmestynyt. Parailaan on työn alla m. m. erityinen kirjastojen käsikirja ja amerikalaisen Deweyn kymmenjärjestelmän perusteella laadittu kirjastojen luokitusopas.

Kansanvalistusseuran alotteesta on kirjastoasia joutunut valtion asettamien komiteainkin pohdittavaksi. Kun Seura v. 1905, saatuaan kolmena edellisenä vuonna 5,000 mk. senaatin käyttövaroista kirjastojen avustamiseksi, anoi melkoista suurempaa vakinaista määrärahaa kansankirjastojen kannattamiseksi, asetti senaatti kouluylihallitukselta sanotun anomuksen johdosta pyydetyn lausunnon mukaisesti komitean, jonka tuli selvittää kansankirjastoasiaa ja antaa lausuntonsa niistä perusteista, joiden mukaan olisi annettava valtioapua kansankirjastojen avustamiseen ja kehittämiseen. V. 1908 tehtiin eduskunnassa pääasiallisesti Seuran alotteesta useita anomusehdotuksia, m. m. että kantakirjastoille ilmaiseksi annettaisiin valtiopäiväasiakirjat ja tärkeimmät viralliset julkaisut, mikä nyttemmin on toteutunutkin. V. 1912 eduskuntaan Seuran toimesta jätetyn yleisen keskuskirjaston perustamista koskevan anomuksen johdosta on erityinen komitea laatinut mietinnön, mikä ei kuitenkaan tähän asti ole johdannut tuloksiin. Kansanvalistusseuran toimesta on eri vuosina tehty myös eduskunnalle moninaisia ehdotuksia kirjastojen kannattamiseksi, kirjastotoiminnan järjestämiseksi y. m.

V. 1905 kääntyi Seura silloin pidetyn yleisen kirjastokokouksen päätöksen mukaisesti kouluylihallituksen puoleen pyynnöllä, että seminaarien harjoituskouluihin järjestettäisiin lastenkirjastoja ja seminaarin oppilaille ruvettaisiin antamaan sekä tietopuolista että käytännöllistä

opetusta kirjastojen ajanmukaisessa hoidossa. Seuran myöhemmin uudistettua mainitun pyyntönsä teki kouluylhallitus v. 1910 senaatille ehdotuksensa kirjastonhoidonopetuksen järjestämiseksi seminaareihin, jota sitten, kun ehdotus oli saanut senaatin hyväksymisen, kevätlukukaudesta 1911 alkaen onkin annettu. V. 1918 oli myös kouluylhallituksen käytettävissä erityinen 25,000 mk:n määräraha kansakoulujen oppilaskirjastojen avustamiseksi.

Kansanvalistusseuran juhla- ja vuosikokouksissa on kirjastoasia monasti ollut vakavan pohdinnan alaisena. Seura on myös toimeenpannut yleisiä kirjastokokouksia ja -kurseja, järjestänyt kirjastonäyttelyjä, lähettänyt stipendiaatteja sekä kotimaahan että v. 1909, valtion apurahaa sitä varten saatuansa, kirjastosihteerinsä Amerikkaan kirjastoasiata tutkimaan y. m. Vuodesta 1908 lyhyempää väliaikaa lukuunottamatta on Seuran palveluksessa ollut kirjastojen neuvoja, kirjastosihteerin, joka paitsi suullisilla ja kirjallisilla neuvoilla antaa opastusta ja apua kirjastojen hoidossa, tekee neuvonta- ja esitelmämatkoja maaseuduille j. n. e.

Seuran toimintaa kansankirjastoliikkeen alalla ovat tukeneet erikoiset Seuran hoitoon uskotut rahastot. Suomen kansankirjastoliikkeen v. 1895 viettäessä 50-vuotisjuhlaansa päätti Seura kunnioittaa kansankirjastojemme alkuunpanijan Juho Pynnisen muistoa perustamalla hänen mukaansa nimitetyn rahaston, jonka koroilla kannatettaisiin kansankirjastoharrastuksia maassa ja jota sittemmin, kun se v. 1900 eri lahjoitusten kautta oli kasvanut siihen määrään, 20,000 mk:aan, mikä oli katsottu tarpeelliseksi, ennenkuin rahaston käyttäminen voisi alkaa, on käytetty tarkoitukseensa pääasiassa kirja-avustusten an-

tamiseen kansankirjastoille. V. 1896 lahjoitti kauppaneuvoksetar Eva Ahlström Seuralle 25,000^m mk., joiden koroilla vuosittain avustetaan määrätty ehdot täyttäviä kuntain, kylien ja yksityisten henkilöjen toimeenpanemia kansankirjastoja antamalla niihin sopivia kirjoja. Samaan tarkoitukseen testamenttasi v. 1900 kirjainkustantajan leski Gustaava Gummerus seuralle Kyläkirjaston apurahaston nimellä hoidettavaksi 20,000 mk. ja v. 1904 kirjainkustantaja Werner Söderström nimellisarvoltaan 20,000 mk:n suuruisen rahaston, jonka vuotuisilla tuloilla on avustettava lastenkirjastoja. V. 1914 Seura sai kauppaneuvos Otto A. Malmin lahjoitusrahaston hoitokunnalta 20,000 mk. kirjastorahaston pohjarahaksi. Pääasiassa näiden lahjoitusrahastojen korkorahoilla y. m. on Seura vuosittain kunkin vuoden alussa tehtävien avustusanomusten perusteella ollut tilaisuudessa jakamaan kirjapalkintoja kansan- ja lastenkirjastoille tähän liitetyn tilaston mukaan.

Kansanvalistusseuran kirjastoavustukset 1895—1916.

Vuosi	Avustusten		Vuosi	Avustusten	
	luku	arvo mk.		luku	arvo mk.
1895	40	2,000: —	1906	94	4,700: —
1896	40	2,000: —	1907	87	5,790: —
1897	40	2,000: —	1908	236	8,500: —
1898	46	2,300: —	1909	100	4,500: —
1899	85	4,250: —	1910	200	7,500: —
1900	68	3,400: —	1911	127	3,685: —
1901	90	4,500: —	1912	216	5,870: —
1902	108	5,400: —	1913	372	9,595: —
1903	141	9,550: —	1914	175	4,620: —
1904	135	9,250: —	1915	133	3,680: —
1905	133	9,150: —	1916	157	4,410: —

Siis yhteensä 2,823 avustusta, arvoltaan 116,640 mk.

Välillisesti vaikuttaa Kansanvalistusseura kirjastojen hyväksi, paitsi mainittujen kirja-avustusten, Seuran yllä-

pitämän suomalaisten kansankirjastojen kirjain ja kirjastotarpeiden välitystoimiston kautta, joka on täydellisin maassamme. Kansankirjastot saavat Seuran välitystoimistosta ostaa kaikkea saatavissa olevaa vanhempaa ja uudempaa kirjallisuutta suurimmalla mahdollisella alennuksella. Kirjat sidotaan Seuran toimesta vahvoihin kirjastokansiin kohtuullisesta hinnasta. Välitystoimistossa pidetään myös aina saatavissa kaikenlaisia eri luettelo- ja lainausjärjestelmiin sopivia hoitovälineitä: kirjastokaappeja, luettelokortteja, korttilaatikoita, erilaisia luettelo- ja lainauskirjoja y. m. Asiantuntevat kirjastoliikkeen neuvojat antavat apuaan kaikissa kirjastoja koskevissa asioissa, tekevät kirjastoille sopivia kirjainostoehdotelmia y. m.

Varmaan ja ennen kaikkia juuri Kansanvalistusseuran alituisista ja yhä uudistuvista ponnistuksista kirjastotöiden asian hyväksi on ollut seurauksena, että kirjastokysymys on alkanut meilläkin tulla polttavaksi: kirjastonhoitajat alkavat herätä käsittämään tehtävänsä tärkeyden ja kunnat, sivistysseurat sekä lukuisat kansalaiset joutuvat kiinnittämään entistä suurempaa huomiota tähän valistustalokseen. Toivoa sopii, että tämän herätyksen jatkuessa Kansanvalistusseura edelleen on tilaisuudessa edistämään tätä tärkeätä sivistystyön alaa, jossa Seura on uutisviljelijän vaivat kokenut ja kustannukset suorittanut. Seuran olisi vaan saatava tähän tarkoitukseen tarpeellista, kyllin runsasta aineellista kannatusta sekä valtion että kaikkien kansanvalistuksen ystävien puolelta siinä määrässä, että kehitys voisi häiriytymättä jatkua, sillä Seuran työ tällaisen vapaan valistustyön alalla on yhä korkeammalle kohottava kansamme sivistystä ja hyvinvointia sekä vahvistava sitä taistelussaan kansallisen olemassaolonsa puolesta.

Sisällys:

Omistussanoja toht. A. A. Granfeltille	3
Kirjat	5
Juho Pynnisen herätyskuuto	8
Yleisen kirjaston tehtävästä.....	16
Kirjastotoimen edistämisen tärkein edellytys.....	26
Maalaiskunnan kirjastolaitos	33
Kaksi kangastuskuvaa	”
Nykyajan suunnitelmia ja niiden toteuttamiseksi ..	37
Viiipurin maalaiskunnan kirjastolaitos	41
Kirjasto-olot Suomen kaupungeissa	46
Kaunokirjallisuus kirjastoissa	54
Sanomalehtien lukemisesta	59
Valistuksellinen esitelmätoiminta ja opistokerhot kirjastojen yhteydessä	67
Lastenkirjastoista	74
Kansanvalistusseuran toiminta kirjastojen hyväksi	81

Kansanvalistusseuran tarjoomat erikoisedut kirjastokirjojen ostossa:

Meiltä saadaan poikkeuksetta kaikkien kustantajain kaikkia vielä saatavissa olevia kirjoja, joten kirjojen valinta tilausta määrättäessä on täysin vapaa.

Alennusprosentin suuruuden (25—150 mk:n tilauksista 10% ja sen yli nousevista 15%) laskemme kirjatilauksen kokonaismäärästä (eikä kunkin eri kustantajan tilaukseen sisältyvästä kirjamäärästä). Kustantajain myöntämät tilapäiset hinnanhelputukset ja joukkomyynti-alennukset astuvat meillä aina heti niiden alettua voimaan.

Nidotut kirjat sidotamme, ellei tilaaja nimenomaan toisin määrää, vahvoihin kansiin 75 pennin maksusta tavalliselta kirjastositeeltä (isompikokoisista siteistä lasketaan suhteellinen lisäys). Nimen kultauksesta kirjan selkään 25 p:nlisämaksu, nimen ja luokkamerkin 30 p.

Kirjojen ohella sopii mukavasti tilata tarpeelliset kirjastonhoitovälineet y.m., joiden erikoisvarasto on ainoastaan meillä. Välineitä tilattaessa on aina tarkoin mainittava, minkä järjestelmän välineitä tai kortteja halutaan.

Kirjatilaukset ovat heti maksettavat. Ellei raha seuraa tilausta, pidattaa Seura itselleen oikeuden jälkivaatimuksella periä saatavansa. Vähintään 25 mk:n kirjatilaus lähetetään rahtivapaasti rautateitse. Pienemmistä tilauksista sekä postitse lähetettävistä suorittaa lähetyskulut tilaaja.

Asiantuntevat kirjastoliikkeen neuvojamme antavat auliisti apuaan ja neuvojaan kaikissa kirjastoja koskevissa asioissa.

Sopivia erihintaisia kirjainostoehdotelmia tehdään, kun meille ilmoitetaan käytettävissä olevan määrärahan suuruus, miltä alalta kirjoja pääasiassa halutaan sekä mitä kirjastossa ennestään on.

Ollessanne liikeyhteydessä Seuran kanssa, saatte aina nopeammin ja sopivimmin tiedon tilapäisistä alennusmyynneistä, kirjasto-avustusten jaosta y.m., kuin myös uudet yleisluettelomme aina heti ilmestyttyä ilmaiseksi.

Kaikkissa kirjastoja koskevissa asioissa ja kirjatilauksia tehdessä kääntykää aina Kansanvalistusseuran, ainoan täydellisen kirjastojen erikoisliikkeen puoleen

Kansanvalistusseura,

Helsinki. Museokatu 18.

Bdi'

Kausanvalistm-
nccuraw

173

Jokaisen heti tilattava!

Kansanvalistus

Vapaan valistustyön äänenkannaffaja.

8 vihkoa vuodessa. — 3 mk.

V:n 1916 alusta on Kansanvalistusseuran toimesta ilmestynyt aikakauskirja, joka varsinaisessa tekstiosastossansa sisältää kirjoituksia valistustyön eri aloilta, kirjasto-, kansalaisopinto-, kansanopisto-, työväenopisto- ja esitelmätoimen aloilta, katsauksia eri järjestöjen toimintaan niillä aloilla, selostuksia eri paikkakunnilla suoritetusta työstä, tietoja ja uutisia. Tarkoituksena on siten saattaa vapaan valistustyön tekijöitä ja harrastajia liikeisempään keskinäiseen yhteyteen ja vuorovaikutukseen, mikä tulee virkistämään itse työtä ja selventämään pyrkimyksiä.

Kansanvalistuksen sisällyksestä omistetaan toinen puoli kirja-arvostelulle, jossa erittäinkin kirjastonhoitajien ja kirjallisuuden käyttäjien kannalta tuoreeltaan selostellaan ja arvostellaan kaikki tärkein suomenkielinen kirjallisuus sen mukaan kuin sitä ilmestyy. Täten julkaisu suorittaa arvostelevan kirjaluettelon tehtävää, ja on se siis kaikille kirjastoille varsin tarpeellinen. Lehden alkunumeroissa on keskimäärin selosteltu ja arvosteltu yli 40 eri teosta.

Kansanvalistuksen toimittamista avustaa suuri joukko eri aloilla toimivia päteviä asiantuntijoita. Vastaavana toimittajana on Seuran sihteeri maisteri Niilo Liakka.

Kansanvalistus ilmestyy 8 vihkona: 5 kevä-, 3 syksypuolella. Hinta 3 mk. Kansanvalistusseuran jäsenet oikeutetaan ottamaan tämän aikakauskirjan jäsenkirjoinsa.

Tilatkaa Tekin heti Kansanvalistus!
Siten teette suuren palveluksen kansanvalistustyölle!

Hinta 1. —

Näköispainos, Kvs-säätiön Arkisivistyksen digikirjasto

Digitoitu Suomen tiedekustantajien liiton Kopiosto-korvauksista myöntämällä apurahalla.

Alkuperäinen julkaisu:

Kirjastoasiasta / kirjoittanut Niilo Liakka.
(Kansanvalistusseuran Toimituksia ; 173) [Helsinki : Kansanvalistusseura] (Helsingissä : Raittiuskansan Kirjapainossa, 1916)

"Tohtori A. A. Granfeltille hänen 70-vuotispäivänensä 26. heinäk. 1916."

YKL 02

esitelmät; kirjastohistoria; kirjastot; kirjastotoimi;
kokoelmapolitiikka; lastenkirjastot; opintokerhot;
yleiset kirjastot;

Granfelt, A. A. (Axel August), 1846–1919;
Pynninen, Juho (Johan), 1818–1864;
Kansanvalistusseura (yhdistys);
Viipurin maalaiskunnan kirjasto;
Viipurin maalaiskunta

ISBN 978-952-7533-16-1

URN:ISBN:978-952-7533-16-1

Kvs-säätiö (Kansanvalistusseura sr)
Helsinki 2022